

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880.   Andra Kammaren.   N:o 42.

Måndagen den 19 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr vice Talmannen ledde i detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 12 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:
Stats-Utskottets Utlåtanden N:ris 31 och 32, Memorial N:o 33, Utlåtanden N:ris 34, 35 och 36 samt Memorial N:o 37;
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15;
Banko-Utskottets Utlåtande N:o 14; och
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 36.

§ 3.

Efter föredragning dernäst af Första Kammarens protokollsutdrag, N:o 124, med delgifvande af det beslut, Kammaren fattat öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. Kungörelsen den 24 Maj 1878, angående öfverlåtelse af åbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman, beslöt Andra Kammaren hänvisa detta ärende för vidare utredning till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Memorial N:o 38, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående undsättningsfonden; och

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 6 (i samlingen N:o 19) öfver Herr C. J. Svenséns motion N:o 95.

Dessa ärenden skulle sättas främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 21 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr vice Talmannen anmälde, att från Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse till honom ankommit en skrifvelse af följande lydelse:

Till vice Talmannen i Riksdagens Andra Kammare, Herr Grosshandlanden, m. m. O. Wijk.

Sedan Kongl. Maj:t den 19 denna månad i nåder utnämnt mig till Statsminister och i följd deraf det mig lemnade uppdrag att vara Talman i Riksdagens Andra Kammare upphört, får jag härigenom anmoda Herr vice Talmannen underrätta Andra Kammaren härom, på det Kammaren må blifva i tillfälle utse den deputation, som jemlikt § 33 Riksdagsordningen har att hos Konungen begära Talman för Kammaren i mitt ställe; och får jag tillika meddela, att Hans Maj:t Konungen förklarar sig vilja i morgon onsdagen den 21 kl. $\frac{1}{2}$ 12 före middagen å Kongl. Slottet mottaga nämnda deputation.

Stockholm den 20 April 1880.

Arvid Fr:son Posse.

Efter uppläsning af denna skrifvelse tillkännagaf Herr vice Talmannen, att han anmodat Herrar Friherre Fock, Lindgren, Anders Nilsson i Rinkaby, Pehr Pehrsson i Törneryd, J. Sandvall, A. F. Petersson i Sibbarp, Petter Persson i Stora Isie, Culin, Anders Larsson i Flicksäter, E. P. Jonsson i Myre, Cederberg och Appelberg att bilda

den i skrifvelsen omförmälda deputation; och hemställde nu Herr vice Talmannen, att Kammaren behagade uppdraga åt bemälte ledamöter att under Friherre Focks ordförandeskap å utsatt tid infinna sig i Kongl. Slottet för att hos Konungen begära utnämmande af Talman för Kammaren i den afgångnes ställe.

Denna hemställan bifölls; hvarefter Kammaren, likaledes på framställning af Herr vice Talmannen, beslöt uppskjuta förhandlingarnes fortsättande, till dess deputationen, efter fullgjordt uppdrag, till Kammaren återkommit.

§ 2.

Sedan den i föregående paragraf omnämnda deputation kl. $\frac{3}{4}$ 12 f. m. återkommit, anmälde dess ordförande, att Konungen till Kammarens Talman utnämnt hittillsvarande vice Talmannen Grosshandlanden m. m. Herr Olof Wijk och till vice Talman Hemmansegaren Herr Carl Ifvarsson i Wärestorp, samt att de sålunda utsedde inför Konungen och i deputationens närvaro aflagt den i Riksdagsordningens 33 § föreskrifna ed.

Den nyutnämnde Talmannen helsade derefter Kammaren med följande tal:

Mine Herrar af Andra Kammaren!

Kallad af Konungens förtroende att intaga den talmansplats, från hvilken min företrädare under fem riksdagar, med sällspord skicklighet ledt Kammarens förhandlingar, känner jag djupt ansvaret af mitt uppdrag och ringheten af min förmåga att fylla detsamma.

De många bevis på välvilja och vänskap, som under min föregående verksamhet inom denna Kammare kommit mig till del, ingifva mig dock det hopp, att sträng oveld och pligttrohet i utöfningen af mitt nya kall skola kunna tillvinna mig det öfverseende som bristande förmåga kräfver, och i denna förhoppning innesluter jag mig i Kammarens välvilja och förtroende.

§ 3.

Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 4.

Upplästes ett af Herr Berg insändt så lydande sjukbetyg:

Att Herr Presidenten m. m. K. J. Berg bör med anledning af sjukdom under några dagar vistas hemma, betygar

Stockholm den 20 April 1880.

J. Molander.
Med. Dokt.

§ 5.

Herr *E. Key* anmälde, under åberopande af stadgandet i 55 § Riksdagsordningen, en af honom och Herrar Carl Ifvarsson, J. Anders-

son i Häckenäs, O. B. Olsson, S. Johnson, Jan Andersson i Jönvik, Sven Andreasson och Liss Olof Larsson undertecknad motion, angående nationalbelöning åt nu afgångne Statsministern m. m. Herr Friherre Louis De Geer.

Herr Asker yttrade: Den nu väckta motionen återkallar minnet af en betydelsefull och oförgätlig tilldragelse, hvarigenom Sveriges föräldrade statsskick ombildades till ny lifskraft. Samfundsdanaren med det verldsbekanta namnet Louis De Geer kan icke frändömas bördsrätten till svenska folkets erkänsla. Tillåt mig derföre, Herr Talman, att, jemte hågkomsterna af flydda dagar, få till Stats-Utskottet beledsaga motionen med tillitsfull förhoppning om dess framgång — i stöd af Andra Kammarens odelade bifall.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den ifrågasvarande motionen, som erhöi ordningsnummern 158, hänvisad till Stats-Utskottet; och skulle Herr Askers i anledning af samma motion afgifna yttrande jemväl till nämnda Utskott öfverlemnas.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Memorial N:o 38; och

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 6 (i samlingen N:o 19).

§ 7,

*Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.*

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet.

Kongl. Maj:ts berörda förordningsförslag hade följande lydelse:

“Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det avslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.“

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del besluta följande:

»Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, men icke heller tillhör främmande trosamfund, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed såväl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.*

*Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Mot nämnda hemställan voro reservationer inom Utskottet afgifna

dels af Herr *Thomasson*, som för sin del ansett Utskottet böra framlägga ett så lydande förslag:

»Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke blifvit döpt, eller som icke inom evangeliskt-lutherska kyrkan och enligt hennes ordning begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, då må, i de fall, för hvilka särskilda föreskrifter i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning icke redan gälla, äktenskapet afslutas i den ordning och med tillämpning af de stadganden, som angående borgerligt äktenskap och hvad i sammanhang dermed såväl i afseende på lysning som för öfrigt iakttagas bör, i nämnda författning äro meddelade;»

dels ock af Herrar *Torpadie* och *H. A. Widmark*.

Rörande detta ärende anförde

Herr *Linder*: Herr *Talman*! Mine Herrar! I den ordning, våra konstitutionella former gifva vid handen, har den 31 Oktober 1873 med ändring af 1860 års dissenterlag en öfverensskommelse eller uppgörelse blifvit åvägabragt, hvarigenom personer, hvilka omfatta en främmande tro och äro att rubricera såsom främmande trosbekännare, tillförsäkras rätt att, oberoende af svenska kyrkan, sjelfve ordna sina kyrkliga samfundsförhållanden, bland annat derutinnan, att de ega ingå äktenskapliga förbindelser, sådana att staten dem kan erkänna. De kategorier af svenska medborgare, hvilka i den på detta sätt tillkomna dissenterlag afsågos, voro dels sådana personer, som icke undergått dop och följaktligen ej kunde räknas till något kristet samfund, dels sådana, hvilka, ehuru tillhörande svenska kyrkan, hade omfattat någon främmande trosåskådnings åsigtter och därför icke ville ansluta sig till den svenska evangeliskt-luterska kyrkan. För sådana, som äro att räkna till mosaiska trosbekännare och af sådan anledning ej erhållit kristligt dop, hade redan förut en lag blifvit stiftad, lagen af den 20 Januari 1863. Man kunde därför vänta, att sådana odöpta personer skulle antingen, genom undergående af dop, nu hafva inträdt i svenska kyrkan eller också, på sätt den stiftade

*Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

lagen gaf vid handen, anslutit sig till något främmande trossamfund. Likaledes kunde man vänta, att medlem af svenska kyrkan, som omfattade andra åsigtter i religiöst hänseende än dem, till hvilka evangeliskt-luterska kyrkan i Sverige sig bekänner, skulle begagnat sig af det tillfälle och den rätt, som sålunda erbjudits, att utträda ur församlingen och ansluta sig till den sekt, hvars trosåskådning han hade omfattat. Detta skedde också med en stor del personer, tillhörande de kategorier, jag nyss nämnde och hvilka afsågos i den omförmälda lagstiftningen af 1873. Men icke alla begagna den utväg, som erbjöds, eller den rätt, som dem sålunda tillkom. En del svenske medborgare finnes ännu, hvilka, ehuru odöpta, icke vederligen hafva trädt öfver till något trossamfund. Det finnes också åtskilliga, hvilka, såsom döpta, obestriddigen äro att räkna till svenska kyrkan, men hvilka, ehuru anhängare samt till och med förfäktare af någon sekts åsigt, likväl icke vilja formligen utgå ur svenska kyrkan. Ändtligen finnes det en annan kategori af svenska kyrkans medlemmar, nemligen sådana, som, ehuru de icke äro afvoigt sinnade mot kyrkans bekännelse, eller mot kyrkan sjelf, dock äro obenägne att foga sig efter kyrkans ordning, i det de icke vilja låta konfirmera sig och begå Herrans Nattvard, och hvilka, till mogen ålder komne, följaktligen icke kunna ingå äktenskap af den art, att staten kan erkänna dem såsom giltiga. Men de flesta af dem, hvilka, tillhörande svenska kyrkan, icke låta sig konfirmera och icke begå Herrans Nattvard, tillhöra med sina åsigtter och sina intressen någon sekt och mestadels den baptistiska religionssekten; och då, på grund af det vittnesbörd, denna sekts egen historia lemna, sekten lider af en viss brist på samfundsbildande kraft, så kan det vara förklarligt, att dessa personer under hvilken lagstiftning som helst icke vilja sammansluta sig till bildande af en särskild församling. Då det är ett faktum, att så är förhållandet, och då sådana dels odöpta personer, som vederligen icke tillhöra något religionssamfund, dels ock sådana inom svenska kyrkan till det yttre qvarstående medlemmar, som af en eller annan anledning icke vilja inom kyrkan begå Herrans Nattvard, gifvit sig sjelfva, med afseende å den dissenterlag, som 1873 tillkom, en *undantagsställning* gent emot både stat och kyrka, så har staten nu ansett sig böra vara betänkt på att ställa så till, att de äktenskapliga förbindelser, som dessa personer kunna ingå, icke komma att strida mot statens grundsatser, och framförallt icke komma i strid med statssamhällets sedliga kraf; och derföre har också det nu föreliggande lagförslaget tillkommit såsom en *undantagslagstiftning*. En sådan undantagslagstiftning måste i och för sig vara svår, emedan den hufvudsakligen rör sig och måste röra sig med negationer, och den undantagslagstiftning, som här föreligger, är särskildt svår just derföre, att den afser två olika kategorier af samhällsmedlemmar, såsom jag förut antydt. Det är tydligt, att det icke är lätt att kodifera en sådan lagstiftning. Rikliga prof på svårigheten härutinnan lemna också Kongl. Maj:ts förslag och Lag-Utskottets nu afgifna betänkande.

Det heter i detta betänkande, »vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, ingå

äktenskap» o. s. v. Det är aldeles tydligt, att uttrycket: »vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard», måste, enligt svenska språkbrukets oafvisliga fordran, afse en och samma person med *alternativt förutsatta egenskaper*, d. v. s. en och samma person, som är så beskaffad, att han antingen icke blifvit döpt eller också icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard. Men det är uppenbart att inför en pröfning, som ställer sig, vare sig på logikens eller på de faktiska förhållandenas ståndpunkt, en sådan bestämning icke håller streck, och sannolikt är, att den icke heller blifvit af Utskottetså menad, som den enligt sin uttrycksform sjelf angifver sig mena. Ty det är tydligt, att den, som icke blifvit döpt, icke heller kan antagas hafva, vare sig inom svenska kyrkan eller någon annan kyrka, begått Herrans Nattvard. Har en person begått Herrans Nattvard, måste han också i alla händelser vara döpt, ty annars har honom ej lemnats tillträde till Nattvardens begående. Har han icke begått Herrans Nattvard, kan han ändock hafva blifvit döpt. Jag antager därför, att Utskottet menat två skilda individer med dessa bestämningar, så att hvardera bestämningen skulle höra till hvardera af de två skilda individerna. Jag tror, att detta är Utskottets mening, ehuru Utskottet icke så uttryckt sig. Hvad här blifvit sagdt om Utskottets formulering af förslaget, gäller i tillämpliga delar äfven de i Kongl. Maj:ts proposition intagna förslaget. Det skulle emellertid då, om uttrycket varit just och exakt, hafva hetat: *vill någon*, som icke blifvit döpt, eller *medlem af svenska kyrkan*, som icke inom denna kyrka begått Herrans Nattvard, o. s. v. Då vore det tydligt uttryckt; lagen hade då bestämdt angifvit tvenne särskilda individer med förutsättning af olika egenskaper hos hvar och en af dem. Så har emellertid icke skett; och detta är ett fel i lagstiftningen, så mycket betänkligare som det gäller en lag, hvilken, enligt hvad här förutsättes, under mångfaldiga omständigheter kommer att tillämpas i det praktiska lifvet.

Vidare heter det i den andra bestämmelsen: »någon, som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard». Denna bestämmelse är med hänsyn till nu gällande lagstiftning för trång, ty den utesluter från rättigheten att enligt svensk kyrkolag inom svenska kyrkan erhålla vigsel en hel mängd personer, som redan nu ega denna förmån, nemligen sådana, som utom den svenska, men inom *den evangeliskt-lutherska kyrkan* konfirmerats samt begått den heliga Nattvarden. Enligt nu gällande kyrkolag ega sådana personer rätt att trolofvas, erhålla lysning samt få sitt äktenskapsförbund besegladt genom vigsel. Särskildt torde det vara bekant, att ett fördrag kommit till stånd mellan Sverige och Tyskland, enligt hvilket — jemför Kongl. Kungörelsen den 17 April 1874 — en person från sistnämnde land, som inom Sverige vill ingå i äktenskap, eller tvärtom, eger att förete det kompetensintyg, som inom det land, personen tillhör, fordras för erhållande af kyrklig vigsel. Denna lag blifna förordning skulle, i fall det nu ifrågorande lagförslaget godkännes, således upphävas.

Vidare känna vi, att utlånding, som bosatt sig här i landet, efter en viss tids vistelse härstädes, eger att ingå äktenskap i svenska kyr-

*Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

kan samt erhålla kyrklig vigsel, oaktadt han inom svenska kyrkan icke begått Herrans heliga nattvard, blott han gjort det inom den evangeliskt-lutherska. Särskildt beder jag att få erinra om vårt lands mångfaldiga förbindelser bland annat i kyrkligt hänseende med vårt grannland Finland. I det hänseende jag nu tagit mig friheten anmärka, röjer sig således uppenbarligen en svaghet i sjefva affattningen af lagförslaget.

Vid utlåtandet är fogad en reservation, som visserligen synes mig innehålla åtskilliga förbättringar i Utskottets förslag, men som jag dock icke anser vara af beskaffenhet att kunna antagas. Hvad jag haft att anmärka mot Lag-Utskottets förslag gäller nemligen också om det i reservationen framställda, hvilket jemväl börjar med orden: "vill någon, som icke blifvit döpt, eller som icke inom evangeliskt-lutherska kyrkan och enligt hennes ordning begått Herrans Nattvard" etc. Men i denna lag behöfs naturligtvis icke alls talas om dop, vare sig inom svenska eller inom någon annan kyrka. Ty har en person icke begått Herrans Nattvard inom någon af dessa kyrkor, så är det väl alldeles likgiltigt om han är döpt eller ej. I senare fallet — om han icke blifvit döpt — tillhör han icke kyrkan. I förra fallet åter kan han naturligtvis icke erhålla äktenskap, helgadt af kyrklig vigsel. Någon bestämning med hänsyn dertill, att en person icke blifvit döpt, behöfves således, såsom sagdt är, icke i lagen, utan vore det alldeles tillfyllest att stadga, det den, som icke inom evangeliskt-luthersk kyrka begått Herrans Nattvard, eger att på det eller det sättet ingå borgerligt äktenskap. Ett sådant stadgande hade den förtjensten att vara både tydligt och riktigt.

Men nu är det ju möjligt, att man med afseende å våra svenska förhållanden velat särskildt beteckna dessa odöpta personer, som ännu hvarken inträdt i svenska kyrkan eller i något främmande trossamfund, och särskildt sådana, hvilka såsom döpte måste anses såsom medlemmar af svenska kyrkan, ehuru de af en eller annan anledning icke vilja begå Herrans Nattvard. Men är detta meningen, så hade det varit nödvändigt att närmare definiera dessa olika slags personer. Äfven härutinnan föreligger en brist i så väl Utskottets förslag som reservationen.

Men jag har ytterligare ett fel att anmärka, som är gemensamt för så väl Utskottets som reservanternas förslag. I intetderas ingress finnes nemligen angifvet, *hvilka föregående stadganden genom antagande af det ena eller det andra förslaget skola upphävas, ändras eller modifieras*. Jag anser med andra ord, att denna lagstiftning, sådan den i förslaget föreligger, berör nu gällande kyrkolag och dermed sammanhängande förordningar, och att afseende dervid följaktligen bort fästas vid affattandet af lagförslaget. Med Kammarrens benägna tillstånd vill jag söka visa, att så verkligen är förhållandet.

Som bekant är, hafva de fleste af Högsta Domstolens ledamöter i afgifna särskilda yttranden rörande nu ifrågakvarande lagförslag förklaradt, att de ansågo detsamma helt och hållet vara af civilrättslig natur och alldeles icke beröra kyrkolagstiftningen. Samma åsigt synes äfven hafva varit delad af Konungens rådgifvare. Dock, derom skall

jag ytterligare nämna något längre fram. De skäl, som af Högsta Domstolen blifvit anförda, hafva sålunda också blifvit antagna åtminstone af flertalet bland Konungens rådgifvare; och följaktligen torde de skäl, Högsta Domstolen andragit, också få anses och gälla, såsom om de blifvit framförda inför Konungen i rådkammaren. Å pag. 7 uti Högsta Domstolens utlåtande heter det, yttradt af en dess ledamot till försvar för den åsigten, att denna lag icke skulle beröra kyrkolagen: "Den genom äktenskapet bildade familjen är det borgerliga samhällets hörnsten, och detta samhälle kan derföre icke afsäga sig och har ej heller hos oss afsagt sig rättigheten, att ensamt bestämma hvad som för äktenskap skall anses, vilkoren för rättigheten att ingå äktenskap samt huru ett äktenskapsband skall knytas för att såsom sådant vara gällande." Hvem har väl bestridt detta? Ingen! Här är endast den visserligen icke ovigtiga anmärkning att göra, att *abstrakta teoretiserande satser* anförts, hvilka få tjena som bevis beträffande en särskild punkt i vår *positiva lagstiftning*. Jag anhåller vördsamt få erinra derom, att man från den positiva lagen sjelf, men icke ur sådana teoretiserande satser får deducera några slutledningar, huruvida det föreliggande förslaget berör nu gällande lagstiftning eller icke. Nu har emellertid också den positiva lagstiftningen blifvit inom Högsta Domstolen påpekad af en dess ledamot, hvars yttrande finnes infördt i det tryckta och till Kamrarna utdelade protokollet, pag. 9, och lyder sålunda: "Sedan 1686 års kyrkolag utfärdades, hafva, angående trolofning nya bestämmelser blifvit meddelade uti Giftermålsbalken af 1734 års lag. Till följd af detta lagstiftningens rörande trolofning upptagande uti den allmänna civillagen torde den i kyrkolagens 15 kapitel 11 § befintliga föreskrift, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och har begått Herrans Nattvard, numera endast ega betydelse i fråga om, huruvida äktenskap må afslutas genom vigsel af prest inom svenska kyrkan."

Det ser sålunda nästan ut, som om i fråga om äktenskaps ingående svenska kyrkolagens 15 kap. 11 § skulle vara upphäfd genom 1734 års förordning; upphäfd åtminstone i så måtto som den endast och allenast gälde vigsel, men icke något annat. Jag kan dock icke för min del finna, att så är förhållandet. Derom kunna vi öfvertyga oss af den hittills på lag grundade, ständigt iakttagna praxis i det hänseende hvarom nu är fråga. Derom kunna vi äfven erhålla bevis ur det antal Kongl. förordningar, som under tidernas lopp utkommit och — för att anföras ett exempel — särskildt ur Kongl. cirkuläret den 17 April 1760, som inskräper nödvändigheten af att i alla hithörande fall, såsom trolofning, lysning, vigsel m. m., noggrant följa icke 7 kap. Giftermålsbalken, utan gällande kyrkolag. Vidare finnes ett annat yttrande i samma Högsta Domstolens protokoll, pag. 7, af följande lydelse: "Statskyrkan har, fortfarande som hittills, att *för sina bekännare* göra gällande sin uppfattning af kyrklig vigsel såsom nödvändigt vilkor för kristligt äktenskap, och att med alla lagliga medel, som stå henne till buds, bringa denna uppfattning till efterlefnad äfven i sådana fall, der vigsel ej är i borgerliga lagen anbefald." Ja, så är förhållandet för statskyrkans bekännare, d. v. s. personer, som

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)

blifvit döpta och följaktligen tillhöra svenska kyrkan och stå under hennes disciplinära vård. Dessa måste ovilkorligen anses tillhöra kyrkans bekännare, ända till dess de i vederbörlig ordning derifrån utträdt. Följaktligen får väl enligt detta inom Högsta Domstolen fälda yttrande den ena kategorien af medborgare, som i denna undantagslagstiftning afses — den, som innefattar sådana, hvilka, ehuru döpte och derföre medlemmar af kyrkan, icke inom kyrkan begått Herrans Nattvard — följaktligen får väl denna kategori af medborgare lof att anses såsom svenska kyrkans bekännare. För dem måste alltså, enligt sjelfva detta i Högsta Domstolen afgifna yttrande, 15 kap. 11 § af kyrkolagen ovilkorligen vara gällande och ej kunna upphävas i annan ordning än, för så väl stiftande som upphäfvande af kyrkolag, grundlagsenligt föreskrifvet är. Det finnes emellertid äfven i Högsta Domstolens utlåtande indirekt medgifvet, att nu föreslagna lag verkligen berör den gällande kyrkolagstiftningen. På pag. 11 i utlåtandet finnes nemligen ett yttrande, som yrkar, att i mera bestämda och tydliga ordalag föreskrifter må meddelas om lysning, derest nu föreslagen lag skulle blifva gällande. Vidare finner man å sidan 12 ett erkännande af innehåll, att nya stadganden i kyrkolagen — märk väl i *kyrkolagen* — erfordrades, genom hvilka nu ifrågavarande undantagsföreskrifter *skildes* från de vid lysning och vigsel i allmänhet gifna och nu undantagslöst gällande stadgandena.

Se vi på den särskilda del af kyrkolagstiftningen, som kommit till stånd år 1873 och som kodifierats i Kongl. Förordningen, angående vissa ändringar i kyrkolagen, den 31 Oktober 1873, efter att förut hafva blifvit af Kyrkomötet antagen, så heter det der i 4 §: "kyrkoherde i församling, tillhörande svenska kyrkan, åligger att i *afseende å främmande trosbekännare*, jemte iakttagande af hvad kyrkolag stadgar, fullgöra hvad honom genom allmän lag eller författning föreskrifves." Således "i *afseende å främmande trosbekännare*". Men i förevarande förslag är *ingalunda* fråga om lagstiftning för "främmande trosbekännare", utan här är fråga om sådana, som dels icke hafva någon trosbekännelse alls, dels, ehuru i verkligheten ej hyllande svenska kyrkans troslära eller ordning, ändock i kyrkligt hänseende måste anses vara svenska kyrkans medlemmar.

En ledamot af Högsta Domstolen har rörande den frågan, huruvida detta lagförslag berör kyrkolag eller icke, yttrat sig afböjande. Han säger nemligen på 13:de sidan i protokollet: "Huruvida förevarande lagstiftningsåtgärd, för att komma till stånd, erfordrar samtycke af allmänt kyrkomöte, är en fråga, hvilken, hvilken, efter mitt omdöme, grundlagsenligt icke utgör föremål för något Högsta Domstolens utlåtande."

Han har efter min mening fullkomligt riktigt uppfattat den ställning, hvaruti den befinner sig, som är skyldig att afgifva ett utlåtande angående ett förslag till lag. Så uppfattade också de fleste af domkapitlen, hvilka haft skyldighet att afgifva utlåtande öfver detta förslag, sin uppgift. Det *åläg* nemligen *icke* domkapitlen att afgifva något yttrande derom, huruvida förslaget eller den beramade lagen berörde kyrkolagen eller icke. Jag kan särskildt intyga detta beträf-

fande det domkapitel, hvaraf jag har den äran att vara ledamot. Der talades visserligen under öfverläggningarne om afgifvande af svar å Kongl. Maj:ts remiss också derom, huruvida yttrande borde afgifvas om den punkt, hvarom nu är fråga; men man blef ense om att, eftersom icke i Kongl. Maj:ts nådiga remiss förekom något ord derom, att domkapitlet hade att rörande denna punkt afgifva något yttrande, domkapitlet icke borde yttra sig derom. Man borde nemligen icke yttra sig om annat än det, hvaröfver man hade att afgifva utlåtande. I ingen händelse kan man sålunda af den tystnad, de flesta domkapitel vid utlåtandets afgifvande rörande denna undantagslagstiftning angående civiläktenskap iakttagit i fråga derom, huruvida det å bane bragta lagförslaget berörde kyrkolag eller icke, draga någon slutsats, som skulle gifva vid handen, att domkapitlet ansett lagförslaget vara af uteslutande civillags natur.

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

En ledamot af Högsta Domstolen har med onekligen tungt vä- gande skäl yttrat sig mot den åsigt, som gjort sig gällande bland plu- raliteten af Domstolens ledamöter. Han säger nemligen på sidan 14 i protokollet följande: "Jag vet visserligen att försök göres till be- visning, att ett stadgande, som till upprätthållande af Nattvardssakra- mentets helgd och till befrämjande af det för familjelivets pligter i både andlig och verldslig riktning nödiga religiösa sinnelag blifvit i kyrkolagen inlagdt och sedermera icke genom någon lagstiftning blif- vit rubbadt — ett stadgande sådant som det nu omförmälda — icke skulle hafva egenskapen af befintlig kyrkolag. En sådan lära kan jag icke biträda."

Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har i Konungens råd afgifvit sitt yttrande rörande denna fråga. Han har med så starka skäl, som man af den klarseende mannen kunnat vänta sig, uttalat sig mot den af Högsta Domstolen omfattade mening rör- ande denna punkt af frågan, och önskligt hade varit, om han kun- nat anse, att den praktiska följden af ett sådant uttalande bort blifva den, att han funnit sig nödsakad att i *detta* hänseende reservera sig mot det framlagda lagförslaget. Han säger nemligen, att han icke kun- nat blifva "*öfvertygad*" derom, att detta lagförslag icke berör kyrko- lagen. 11 § i 15:de kapitlet af gällande kyrkolag, hvilket lagrum af den föreslagna författningen beröres, säger i sista momentet: "och skall ingen trolofvas, som icke kan Luthers katekes och hafver begått Herrans Nattvard." Denna skulle, om detta lagförslag blefve gällande lag, uppenbarligen *lida en inskränkning*, framför allt om vi dermed jemföra hvad som säges i samma kapitel 18:de §, der det bland annat stadgas: "Förr än bröllopet hålles, skola presterna för alle, som äkten- skap vilja fullborda, af predikstolen lysa tre söndagar å slag i deu församlingen, der bruden tages etc." Lysning förutsätter således eller ock innebär trolofning, men denna föreskritt om trolofning, hvarom nämnes i 11 paragrafen af 15 kapitlet kyrkolagen, måste ovilkorligen anses gälla alla svenska kyrkans medlemmar utan undantag, således äfven dem, hvilka genom undergången dop tillhör kyrkan, fastän de ej i kyrkan begått Herrans Heliga Nattvard. Den del, som sålunda genom det nu föreslagna lagstiftandet skulle undantagas härifrån,

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

måste väl äfven i kyrkolagen undantagas, på det att icke en kollision skall uppstå emellan dessa begge stadganden, det som nu föreslås och vår ännu gällande kyrkolag. Ty antag, att en person, som icke begått Herrans Heliga Nattvard, men tillhör den svenska kyrkan, kommer till presten och begär att utfå lysning till äktenskap. Presten vägrar att meddela sådan, emedan han anser sig förhindrad dertill på grund dels af 15 kapitlet 11 paragrafen kyrkolagen och dels af 4 paragrafen i Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 31 Oktober 1873 angående ändring i vissa delar af kyrkolagen. Om då saken skulle blifva dragen under domstols pröfning, undrar jag, huruvida någon svensk domstol skulle med fog kunna döma en sådan prestman för embetsfel, då han på grund af tvenne icke veterligen upphäfdade, utan ännu gällande kyrkolagstadganden vägrat meddela lysning. Jag tror det icke.

Det är obestriddigt, att staten eger att, kyrkan oåtspord och följaktligen kyrkomötet ohördt, lagstifta om det civila äktenskapet, men då har staten icke heller rätt att utan begärd tillåtelse anlita kyrkan såsom konfessionellt, under särskild lag stående samfund i och för ävägbringande af de förberedande åtgärder, som erfordras för sjelfva afslutandet af äktenskapet inför borgerlig myndighet, nemligen af kyrklig trolofning och kyrklig lysning. Att 1734 års lag ur 1686 års kyrkolag upptog stadganden om sättet för äktenskaps ingående, betydligt väl icke, att kyrkolagen upphört att vara gällande i de delar, om hvilka nu är fråga. Detta skedde endast och allenast för att det i civila mål skulle dömas efter civillag och icke efter kyrkolag, likasom det icke rimligtvis kan begäras, att i kyrkliga ting skall förfaras i enlighet med den civila lagens stadganden.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, kommer jag till det resultat, att ifrågavarande lagförslag bort blifva så upprättadt, att i detsamma uttalats, att det i sin mån berör nu gällande kyrkolagstiftning. Jag hade följaktligen önskat, att förslaget hade haft en ungefär så lydande inledning: "*Med upphäfvande eller ändring i tillämpliga fall af hvad kyrkolagen kap. 15 §§ 11 och 18 samt Giftermålsbalken 7 kap. 2 § jänte tillhörande särskilda författningar och förändringar föreskrifva, stadgas som följer.*"

Vidare och för att undgå de svårigheter, tvetydigheter och otydligheter, som de begagnade uttrycken innebära i början af förslaget, hade jag velat, att den varit affattad på ungefär följande sätt: "*Vill någon, af föräldrar tillhörande den evangeliskt-lutherska kyrkan född och derföre i det af denna kyrkas presterskap upprättade och förda folkmängdsregister upptagen, person, som icke blifvit döpt, eller medlem af den evangeliskt lutherska kyrkan, som icke inom denna kyrka och enligt hennes ordning begått Herrans Nattvard*" o. s. v. i enlighet med den i Herr Thomassons reservation formulerade affattningen af lagförslaget.

Talet i såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag om "odöpta" lärer väl ej kunna afse andra än sådana, som tillhöra en familj, der husfadern och husmodern äro att anse som medlemmar af svenska kyrkan, då de derur icke utträdt, men i följd af sekteriska

åsigter uraktlätit att befordra sitt barn till det kristliga dopet. När så är, bör man väl i sjelfva lagstiftningen på ett otvetydigt sätt be-teckna, hvilka man menar.

Nu vill jag aldeles icke neka, att staten i sin lagstiftning kan gå kyrkan helt och hållet förbi. Men då skall detta ske på annat sätt, än det hvarpå man nu vill gå till väga, nemligen genom att ur förslaget borttaga allt sådant, som rör de kyrkliga akter, hvilka heta trolofning och lysning. Ty dessa äro akter, som tillhöra den liturgiska anordningen af kyrkans bönehandlingar, om hvilka föreskrift meddelas i kyrkohandboken, och i hvilka någon ändring icke kan vidtagas utan Konungens och Kyrkomötets beslut (jempf. § 10 af kyrkomötesförordningen). Skulle således Riksdagen vilja gå till väga på det af mig nu såsom det enda rigtiga antydda sätt, så skulle jag för min del icke hafva något deremot. Ty jag har ingenting att in-vända emot en lagstiftning i nu föreslagna syfte, lika litet som jag haft det vid föregående riksdagar. Men jag vill naturligtvis, att man skall respektera gällande lag, och kan icke vara med om, att Riks-dagen gör sig skyldig till ett förbigående eller en missaktning af hvad kyrkolagen uti ifrågavarande hänseende innehåller. Jag hade sålunda i nu senast angifna fall önskat, att slutet af det föreslagna stadgan-det, sådant det i Herr Thomasons reservation, är formuleradt — jag håller mig nemligen till denna reservation, såsom i alla afseenden bättre än Utskottets förslag — erbållit följande lydelse: — “med tillämpning af de stadganden, som angående borgerligt äktenskap och hvad i sammanhang dermed iakttagas bör, i nämnda författning äro meddelade, dock att, i stället för den i kyrkolagen 15 kap. 11 § före-skrifna lysningen ett om det påtänkta äktenskapet afgifvet tillkännagifvande varder i Post- och Inrikes Tidningar genom vederbörande borgerliga myndighet i den ort, der bruden är bosatt, minst tre veckor före äktenskaps afslutande infördt.”

I detta nu sistnämnda fall skulle den af mig förut yrkande in-ledningen till lagen, såsom obehöflig, utgå, men de yrkade ändringarne i öfrigt iakttagas.

På det sättet finge denna akt en form, sådan den borde hafva; formen för denna akts afslutande blefve då från början till slut borgerlig, och man behöfde då icke i något afseende öfverträda gällande kyrkolag. Jag upprepar hvad jag redan förut nämnt, att jag, långt ifrån att vara emot en lagstiftning i den rigtning, som nu är i fråga, tvärtom vid mer än ett tillfälle uttalat mig med hänsigt till vissa inträdda förhållanden för en dylik lagstiftning, men detta oaktadt kan jag naturligtvis icke gifva min röst för en lag, som genom sjelfva sin form, eller kodifiering, enligt min uppfattning, står i strid med ännu gällande kyrkolag.

Dessutom ber jag att äfven få fästa uppmärksamheten på vådan af att åt en lag gifva en sådan af affattning, att lageus mening blir dunkel och otydlig, eller de deri förekommande stadganden stå i strid med hvarandra. Man bör nemligen besinna hvilka stora svårigheter derigenom måste uppstå för dem, som skola tillämpa lagen, särskildt då det gäller en lag, som berör så grannlaga förhållanden, som den ifrågavarande.

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Då jag emellertid icke vågar påstå, att den formulering, jag här föreslagit, är den bästa, vill jag icke nu yrka antagande af densamma, utan anhåller, att ärendet måtte till Lag-Utskottet återremitteras, på det att Utskottet måtte komma i tillfälle att taga i öfvervägande hvad jag nu haft den äran inför Kammaren yttra, för så vidt det kan finnas vara förtjent af beaktande och behjertande.

Grefve Sparre: Redan den omständigheten, att den Kongl. Maj:ts proposition, som för Lag-Utskottets nu föredragna betänkande legat till grund, finnes beledsagad af icke mindre än sex särskilda yttranden af ledamöter inom Högsta Domstolen och två olika anföranden afgifna inom Statsrådet, redan denna omständighet säger jag, borde mana Kammaren att åt behandlingen af denna fråga egna mer än vanlig uppmärksamhet, och en ytterligare anledning dertill finner jag i det förhållandet, att detta till utseendet så oskyldiga lagförslag, som själf icke innehåller mera än 5 à 6 rader, kunnat gifva anledning till så vidlyftiga utlåtanden af dem, som haft till åliggande att om detta förslag uttala sin åsigt. Onekligen ligger också i detta förslag något vida mera, än man vid första påseendet föreställer sig; det innebär en förändring af stor och genomgripande betydelse. Under den långa tid jag haft äran deltaga i Riksdagens förhandlingar, har jag för mig gjort till en oeftergiftig pligt att, under det jag alldeles icke varit rädd för förändringar inom den ekonomiska lagstiftningen och handelsrätten, deremot vara ytterst betänksam, då fråga nppstått om förändringar inom den civila lagstiftningens och särskildt familjerättens område. Familjen är nemligen, såsom en äfven af den siste talaren citerad ledamot af Högsta Domstolen yttrat, det borgerliga samhällets hörnsten, och man bör derföre endast med den största varsamhet vidtaga förändringar i denna gren af lagstiftningen. Låt om oss också, mine Herrar, så godt först som sist öppet erkänna, att den fråga som här föreligger är den, huruvida vi vilja hos oss införa civiläktenskapet. Visserligen skulle, enligt detta förslag, det endast i vissa fall vara tillåtet att avsluta äktenskap inför borgerlig myndighet, men i själfva verket gäller frågan här införande af civiläktenskap jemväl för medlemmar af svenska statskyrkan. Hvarföre då icke också oförbehållsamt framställa frågan: Vilja vi antaga äktenskapets avslutande inför borgerlig myndighet såsom den lagliga formen, i stället för som hittills vigseln? Detta öfverensstämmer icke med min åsigt och jag vill således icke medverka till att taga det första steget till ett sådant mål, aldri minst nu då jag icke anser det lämpligt. Jag befarar, på sätt flera gånger blifvit sagdt, att civiläktenskapet hos mer än en åstadkommit den tron, att äktenskapet är, liksom andra aftal, ett aftal på behaglig tid, på viss tid eller möjligtvis på uppsägar tid och jag tror icke, att den meningen delas af svenska folket eller att ett steg i den syftningen skulle vara för detsamma kärkommet. Det kan så mycket mindre vara det som det alldeles icke är nödvändigt. Redan vid förlidet års riksdag, då denna fråga förevar, och då denna skrifvelse beslöts, som gifvit anledning till Kongl. Maj:ts proposition, yttrades af flere mycket framstående medlemmar af Kammaren, — jag

minnes särskildt representanten från Upsala, hvilken vi i dag hafva glädjen att se på statsrådsbänken — att ett sådant steg alldeles icke vore behöfligt: att vigseln kunde ske ändå, och att baptisterna, för hvilka man egentligen skulle stifta denna lag, till följd af redan fallna predjudikat, kunna utträda ur kyrkan utan att gå in i någon viss för laglig förklarad församling; samt att således lagen om borgerligt äktenskap redan nu på dem kunde vara tillämplig. Om så är — och denna tanke delas af mer än en person här samt af flere af folket — hvarföre skulle man då nu komma med denna lag? Jo, har man sagt, derföre att det finnes några tongifvande af presterskapet, som skulle tycka det vara motbjudande att läsa välsignelsen öfver dessa personer. Men jag tänker, att presterna såsom tjänstemän finge foga sig efter hvad som är lag, och om vederbörande myndighet tolkar lagen på det sättet, så få de väl rätta sig derefter. Under alla förhållanden skulle nu denna lag blifva en så beskaffad undantagslag, som blott skulle gälla i vissa fall. Äro då dessa fall så synnerligen många? Jag har varit med, mine Herrar, i lagstiftningen här under några och trettio år. Under dessa år har jag oupphörligt hört upprepas de förskräckliga olägenheter, som dissenters och sekter skulle medföra. Man har beständigt förespeglat oss, att de skulle växa i oändlighet och detta, oaktadt, enligt de senaste uppgifterne, som till och med äro lemnade af baptisterna sjelfva, hela antalet i denna stund icke går till mer än 13,000; och dock hafva de hållit på i mer än trettio år för att komma till denna siffra. Mångenstädes inträffar också, att de upplösa sig af oenighet sinsemellan och återvända till församlingen. Jag har i detta afseende en temligen säker erfarenhet. Vid min ankomst till Elfsborgs län rådde der mycken oro. Der funnos mormoner, som grasserade alldeles förskräckligt, och min företädare i embetet hade varit af den åsigten, att han skulle taga i med hårdhandskarne. De blefvo derigenom martyrer och fingo sympatier hos folket. Jag hade en alldeles motsatt åsigt. Jag förbjöd helt och hållet all förföljelse och allt tvång och som biskopen i Carlstad, hvilken då var pastor i Dalsland — dessa rörelser tilldrogo sig nemligen der — var min vän, så kommo vi öfverens att på öfvertygelsens väg motarbeta det onda, men för öfrigt låta saken hafva sin gång. Detta hade den besynnerliga effekt — jag vill dock dervid icke tillägna mig annan förtjenst än att negativt hafva medverkat till saken — att dessa dissenters försvunno. Jag ser icke vidare till dem; de äro borta. Sedan de icke längre blefvo martyrer och lidande eller hade något att beklaga sig öfver, hade folket icke mera några sympatier för dem, och jag tror mig kunna taga alla mina länskamrater till vittnen, att dessa oroligheter upphörde. Låtom oss aldrig glömma, mine Herrar, att årtionden endast äro moment i nationernas lif och att om vi icke göra mycket väsen af sådana der ryck, så gå de öfver; de lugna sig, de utdö och försvinna. Men om dessa dissenters se, att man gör mycket väsen af dem, om lagstiftarne uppträda och medgifva dem undantagslagar, så vinna de styrka, vinna opinionen för sig samt få ett stöd och en grund, som de i och för sig alldeles icke hafva. De blåsa då icke bort så lätt som under andra förhållanden.

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Vi hafva, mine Herrar, under en lång följd af år arbetat i toleransens riktning. Jag har såsom ledamot af Lag-Utskottet deltagit i det lagstiftningsarbete, hvarigenom den gamla lagen upphäfdes, som stadgade landsförvisning som straff för affall från den rena evangeliska läran.

Jag har vidare deltagit i 1863 års lagstiftning angående främmande trosbekännares religionsöfning, i konventikelplakatets omändring och omarbetande, i förslaget om upphäfvande af konfirmationstvånget — allt med varmaste hjerta och efter måttet af mina ringa krafter. Jag är således mycket säker om, att jag icke allenast ur denna synpunkt utan äfven med hänsyn till min verksamhet såsom embetsman icke bör anses vara intolerant. Men jag kan icke neka till, att den erfarenhet jag härvid fått om de så kallade sekteriska rörelserna i allmänhet icke varit egnad att om dem gifva mig något synnerligen högt begrepp. Jag vågar säga, att största delen af de der "vinkelpredikanterna" är spekulanter, hvilka, när de icke vilja arbeta, finna det lättare att förtjena sitt bröd genom att prata. Och ehuru de visserligen förvirra och oroa en mängd personer, hvilkas samveten derigenom så att säga falla i sjukdom, så visar det sig likväl, att, sedan dessa predikanter försvunnit från trakten, inom kort hela den rörelse de framkallat, domnar af och lugnet återkommer.

Detta är åtminstone min erfarenhet om saken, en erfarenhet, som vunnits under mer än 20-årig embetsmannaverksamhet och mer än 30 års deltagande i vårt lands lagstiftning. Ehuru man nu kan tycka, att dessa rörelser här och der äro af betydlig omfattning, så hafva de dock under en lång följd af år icke tillväxt. Och låta vi blott saken hafva sin gång och akta oss för att genom undantagslagar stärka rörelsen, så tror jag, att den domnar af helt beskedligt af sig sjelf, och landet åter får vara i fred för densamma. Vi hafva just från den senaste tidens erfarenhet ytterligare anledning till ett varsamt tillvägagående. Vi hafva nemligen vid den senaste stora strejken i Norrland, hvilken var den största och mest omfattande, vi inom vårt land bevittnat, sett, hurusom der spekulerades af läsare, hvilka voro en slags ledare för densamma och tydligen hade ett finger med i spelet. Det är också så ofantligt naturligt, att dessa dissenters med sin ensidigt förfäktade åsigt om att man måste mer lyda Gud än menniskor, sätta sig öfver samhällets lagar och komma till diverse spekulationer, huruvida dessa lagar äro behöriga eller icke och i hvad mån de strida mot Guds lag. I en tid så full af oro som den närvarande och då vi icke kunna neka till, att erfarenheten gifver vid handen, att den, som börjar blifva dissenter i religiösa frågor, sträcker sina åtgöranden äfven till samhällets öfriga angelägenheter, tror jag, att lagstiftningen bör vara ytterst betänksam, innan den, vare sig genom undantagslagar eller annorledes befordrar, stärker, stadfäster dessa dissenters. Är nu den uppfattning, som jag här uttalat och som jemväl, på sätt jag redan nämnt, förfäktades af flere ledamöter af denna Kammare under debatten i denna fråga vid sistlidet års riksdag, riktig, så förefaller det mig vara ännu mindre skäl att nu taga ett steg i en riktning, som svenska folket säkerligen icke vill, eller

med andra ord till införande af det borgerliga äktenskapet. Med den erfarenhet jag har om dessa dissenters och deras syftningar, ligger temligen för öppen dag, att det steg, som nu är föreslaget, skall snart komma att efterföljas af flere i samma riktning. Vi hafva i dag mottagit ett annat Lag-Utskottsbetänkande i anledning af väckt motion om upphäfvande af den rätt, som kyrkorådet har, att förbjuda sådana predikningar, som bidraga till oro och split inom församlingen. Sådana förslag har jag mångfaldiga gånger sett framställas och hvarje gång har man dervid åberopat det förskräckliga lidande, som dessa dissenters äro underkastade och som högt påkalla lagstiftningens mellankomst. Lagstiftningen har emellertid icke lyssnat till detta skrik; och efter någon tid har detsamma tystnat och sinnena lugnat sig. Af dessa skäl tror jag, att ifrågavarande lag för närvarande kan umbäras. Jag tror, att man lättare återvinner åt kyrkan de vilseförda, om man icke stiftar några särskilda lagar för att gifva deras dissension helgd. Jag tror, som sagdt, att man då skall lättare kunna återföra dem till församlingen; och, man må säga hvad man vill, nog vore det i allmänhet lyckligare, om svenska folket kunde befinna sig på den religiösa ståndpunkt, som efter Upsala mötes beslut fick sitt uttryck i dessa ord. "Nu hafva vi *en* Gud och *en* Konung i Sverige".

Jag vill derföre dock icke neka till, att ganska giltiga skäl kunna anföras och äfven blifvit anförda för civiläktenskapets införande i vissa länder, såsom Frankrike, der en del af befolkningen utgöres af katoliker och en del af protestanter, eller Tyskland, der förhållandet är detsamma. Hos oss deremot är det icke behöfligt, ty här är verklig förhållandet det, att antalet dissenters, oaktadt de så länge varit tolererade, icke uppgår till mer än 12,000—13,000 och denna siffra anser jag vara så obetydlig, att jag tror, att, om icke dissenters vunne något understöd från statens sida och således icke heller ådroge sig den uppmärksamhet som de önska ådraga sig, de snart skulle återgå till statskyrkan.

Ur denna synpunkt anhåller jag om afslag å Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag har ungefär samma uppfattning i denna fråga, som den nästföregående talaren, så behöfver jag icke yttra många ord. Mina åsikter härutinnan äro dessutom, sedan föregående behandlingar af dylika frågor, kända inom denna Kammare. Jag har således hufvudsakligen begärt ordet för att afgifva den förklaring, att jag fortfarande befinner mig på samma, må vara, gammalmodiga ståndpunkt, hvilken jag antagligen icke heller kommer att snarligen frångå, helst de verkningar, som framkallats af de eftergifter statsmakterna redan gjort, ingalunda visat, att jag haft orätt i den uppfattning, jag förr uttalat; åtminstone har min erfarenhet varit sådan, att jag deraf finner ökad anledning att stå kvar på min förra ståndpunkt. Jag har vid föregående tillfällen, när det varit fråga om dylika eftergifter, sagt, att ju flera eftergifter göras, desto mera skola fordringarna på sådana växa, och att man icke skall blifva nöjd förr än vi kommit derhän, att vi, hvilka stå kvar på den gamla kyrkliga ståndpunkten, blifvit de, som äro de förföljda — något som

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i viss
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

också på åtskilliga ställen i landet redan inträffat, ty så långt har det redan gått med den saken. Nu säger man, att det finnes åtskilliga personer, som icke vilja underkasta sig gällande bestämmelser uti hit-hörande ämne och att man derföre måste lemna dem eftergifter. Tro Herrarne då, att, derest en sådan eftergift, som i Lag-Utskottets be-tänkande omförmäles, angående rättighet att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet, skulle meddelas, de personer som här afses, skulle vara nöjda dermed? Nej, mine Herrar, de skola helt naturligt säga: "hvad hafva vi att göra med de borgerliga myndigheterna? Hvarföre kunna vi icke få avsluta äktenskap efter den form, vi sjelfva anse lämplig, och hvarför kunna vi icke i detta afseende få följa vår vilja?" På detta sätt skall den ena eftergiften hafva den andra till följd och man skall komma allt längre och längre ned på det sluttande plan, som en gång blifvit beträddt. Lag-Utskottets hemställan börjar så: "vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard" o. s. v. Jag hade annars trott, att det förutsattes såsom ett vilkor för att kunna begå nattvarden, att man vore döpt. Hvarföre skall man då här tala om dopet? Man har gjort alla möjliga eftergifter angående tillåtelse för olika tänkande att träda ut ur svenska kyrkan och gifta sig. Är det då icke nog med dessa eftergifter och kunna ej de personer, hvilka icke vilja foga sig efter vår kyrkas ordning, vara nöjda med den utväg, som sålunda är vorden dem anvisad i fråga om äktenskaps ingående? Nej, säger man, detta går ej an; icke skola de behöfva för den sakens skull skilja sig från den svenska kyrkans gemenkap. För min del anser jag likväl, att, när det finnes personer, som icke vilja underkasta sig svenska kyrkans lagar, så böra de utträda ur kyrkan. Men detta vill man icke, utan i stället ger man efter för dessa lösdrifvare på det religiösa området, ty något annat äro de icke. För min del kan jag icke finna, att förut lemnade eftergifter haft sådana följder, att de skulle mana till att vidare fortgå på den vägen. Man ser t. ex. ofta inom en och samma familj, hurusom en familjemedlem är baptist, en är methodist, en annan Waldenströmanare, under det andra äro nog gammalmodiga att stå kvar på den gamla kyrkliga ståndpunkten; hvaremot somliga i verklig mening hvarken tillhöra den svenska kyrkan eller något annat trossamfund, utan äro fullständiga lösdrifvare i fråga om allt hvad religion heter — och sådant tolereras — ja snart synes det vara en dygd, att sträfva för upplösande af alla församlings- och samhällsband.

Jag är visserligen temligen säker om, huru utgången skall blifva inom denna Kammar, om jag får döma efter hvad som förut i dylika frågor passerat; men jag har dock icke kunnat underlåta att inlägga min protest mot Lag-Utskottets hemställan, hvilken, om den bifalles, enligt min fulla öfvertygelse, icke skall hafva annan påföljd än att än vidare utsträcka dessa lösdrifvares anspråk på ytterligare eftergifter och derigenom slutligen åstadkomma fullkomlig söndring och upplösning af vår kyrka och församling — ett öde som jag icke anser den hafva förtjent.

Herr Mörtsell: Då det ej tillkommer kyrkan att döma om giftorätt och arfsrätt, men likväl dessa rättigheter grunda sig på ett förutgånet äktenskap, så måste det, enligt mitt förmenande, vara den borgerliga lagstiftningsmaktens ovilkorliga rätt, att bestämma ett sådant äktenskap, som berättigar till giftorätt och arfsrätt. Skulle man nu icke bifalla det föreliggande förslaget, så att inga andra, än de som begått nattvarden, finge ingå äktenskap, så fruktar jag, att man tvingar allt flera och flera att ej fråga efter hvarken nattvard eller vigsel, utan osedlighet uppstår i stället. Der kan en man och en kvinna någon tid lefva tillsammans, men en vacker dag blir kvinnan med kanske flera barn bortdrifven, och den borgerliga lagen kan icke skydda hvarken kvinnan eller barnen. Nu vill man förebära, att de, som ej vilja gå till nattvarden, äro affälliga från vår kyrka, men så vidt jag känner, äro de icke detta; tvärtom äro de så faste vid Luthers lära, att de ofta kommit till presterskapet med Luthers postilla under armen och sökt med Luthers ord visa, att kyrkohandboken fordrar andra villkor än Luther och bibeln för nattvardens åtnjutande. Så finnes det ock andra personer, som öppet förklara, att de icke vilja hyckla och i kyrkan inför församlingen bekänna sig hafva en tro på den treenige Guden, hvilken tro de veta sig sakna. Men fastän både de som klandra handboken och de som ej vilja hyckla en tro, som de sakna, icke kunna få begå nattvarden, så kunna de dock det oakadt vilja bilda familj. Säsom illustration af detta förhållande tillåter jag mig nämna, att, när en man hos sitt presterskap förgäfves sökt göra sin uppfattning af Luther gällande, sammanvigde han sjelf sin dotter med en man, som hyste med honom enahanda uppfattning af Luther. De sålunda vigde eniga så länge väl gick, men vid inträffad motgång väckte mannen fråga om skilsmessa, kvinnan påminde derom, att de ju voro äkta makar, hvarå mannen genmålde: det är ej någon prest, utan endast din far, som sammanvigt oss, och då har du ingen lag till ditt försvar. Dylika förvecklingar skulle enligt min tanke undvikas, om närvarande lagförslag antages. Låt vara, att man med ett visst misstroende betraktar civiläktenskapet, så måste man dock i betraktande af den osedlighet, som befordras genom saknaden af rättighet till äktenskap, nödgas härvid tillämpa den satsen: af tvenne onda ting bör man välja det mindre. Mindre ondt måste väl det vara, att de, som, af hvilka samvetsskäl och hvilken öfvertygelse som helst, vägra att konfirmeras och gå till nattvarden, få ingå ett af borgerlig lag erkänt äktenskap, än att de utan en sådan tillåtelse tvingas till brott mot sjette budet. På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Hvad åter beträffar den invändningen, att en Luthersk prest ej skulle kunna uttala välsignelsen öfver dem, som vilja ingå civiläktenskap, så är ju en äktenskapsförening i och för sig af kristlig natur, utan att man behöfver afse kontrahenternas personliga hjerteställning. Skulle ock denna i någon mån vara stridande mot den kristliga sanningen, så kan den dock ej vara svårare, än att man ock i detta fall kan uttala välsignelsen på grund af de välbekanta orden: "väl-

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myndig-
het.*

(Forts.)

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myndig-
het.*

(Forts.)

signer dem, som eder banna“. Jag tror ej, att något förbud finnes för uttalandet af välsignelsen.

Herr Wigardt: Då jag icke kan dela de åsigtter rörande denna fråga som af *den* svenska kyrkans målsman, som här först hade ordet, uttalades, anser jag mig tvungen att uppträda i strid emot de samma.

Skaparens bud och befallning att man skall älska sin nästa lika mycket som sig sjelf, iakttages sannerligen icke, då man i trossaker vill tvinga någon att handla emot samvete och öfvertygelse. En af Sveriges grundlagar, nemligen Regeringsformen, föreskrifver äfven, att Konungen må ingens samvete tvinga eller tvinga låta. Skulle vi då genom att afslå det föreliggande förslaget fortfarande tvinga de personer, som frågan berör, att låta sig döpas och begå nattvarden för att kunna få ingå lagligt äktenskap, vore det, enligt mitt sätt att se saken, att alltför mycket leka med heliga ting. Ty här blefve det icke att bereda själar för Guds rike, men väl skrymtare på jorden och icke sanna kristna, till hvilka måste räknas blott de, som antaga inbjudningen af kyrkans öfverherde, men icke de, som genom drakoniska lagar eller mot sin vilja tvingas till ett sakrament, hvars begående i detta fall endast afser verldsliga ting, såsom äktenskapet m. m. Om dessa personer för samvetets skull icke kunna gilla kyrkans former och föreskrifter, tror jag icke, att det är rätt, att de uteslutas ur det kyrkliga samfundet eller nekas ingå borgerliga äktenskap på sätt och i den ordning Lag-Utskottet föreskrifver, helst när skriften icke lägger hinder i vägen.

Dessutom tror jag, att detta förslag, ur samhällets och sedlighetens synpunkt sedt, bör antagas. Reflexionerna göra sig sjelfva. Jag tror nemligen icke, att statskyrkan skall mista det minsta stöd, om denna lag antages. Statskyrkans nuvarande och framtida tillvaro är mig kär. Jag är en särdeles varm vän af statskyrkan, men jag anser, att den bör vara stark och att den såsom sådan är, synnerligast uti våra i religiöst hänseende oroliga tider, nyttig och behöflig för så väl enskilde som samhället och för statens bestånd. Visserligen hafva hätska åsigtter och anfall mot statskyrkan under de senare åren framkastats än af enskilda personer än af den ena eller andra sektpredikanten, men jag vågar påstå, att presterskapet sjelf härtill i någon mån varit orsaken, synnerligen det högre presterskapet eller kyrkans målsmän, hvilka tillika äro ledamöter af kyrkomötet, och som icke kunna ingå på de ringaste eftergifter. Ville det högre presterskapet hädanefter gå folkets önskingar och tidsandans fordringar något till mötes, tror jag kyrkan skulle stå säkrare. Ville också det högre presterskapet medverka till, att såväl en del af det yngre presterskapet som ett stort antal andra predikanter utom eller vid sidan af kyrkan icke gå för långt åt ett annat håll eller låta förleda sig af folkviljans hänförelse, hvilken ofta är mycket starkare än förnuftet, tror jag, att vår statskyrka skulle blifva stark och stå lysande och orubblig på klippan och hälleberget, så att vi skulle utan fara

kunna bifalla icke blott ifrågavarande betänkande utan äfven andra nyttiga reformer. Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Lind*.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Andra Kammaren torde erinra sig, att den Kongl. proposition, som nu utgör föremål för Kammarens behandling, har tillkommit på grund af Riksdagens egen begäran. Riksdagen framhöll i sin underdåniga skrifvelse de skäl, som kommit Riksdagen att tro, det en lagstiftning angående odöpta eller okonfirmerade personers äktenskap var erforderlig. Jag delar i hufvudsak de åsikter, som Riksdagen i denna fråga uttalat. Äfven om möjligen kan sägas, såsom här i dag blifvit sagdt, att dessa personer icke kunna hafva några egentliga rättsanspråk på, att staten för deras egendomliga åsigtens skull skall förändra sin lagstiftning, så synes mig staten sjelf hafva intresse uti, att det oeffterrättlighetstillstånd, som för närvarande eger rum i afseende å dessa personers äktenskap, tager ett slut. Det kan nemligen icke annat än undergräfvä vördnaden för de i laglig form ingångna äktenskapen, om inom landet mer och mer uppstår den vana, att personer, utan iakttagande af några lagliga former, ingå förbindelser, som de och många med dem anse hafva moraliskt bindande kraft, men som af lagen stämplas såsom ogiltiga. Af detta skäl har jag trott, att staten sjelf bör anse såsom ett önskningsmål för sig att bereda en utväg, hvarigenom de personer, som nu icke kunna ingå lagligt äktenskap, sättas i tillfälle att göra det.

Riksdagen hade i sin underdåniga skrifvelse påpekat flera vägar, som kunde tänkas för att nå detta mål, men sjelf uttalat, att flera af dessa vägar syntes vara antingen olämpliga eller ock stängda, samt påpekat att en lagstiftning, som tillät civiläktenskap för de personer, hvarom fråga är, syntes vara det lämpligaste sättet att lösa frågan. Regeringen har gått till väga i öfverensstämmelse med de af Riksdagen uttalade åsigtorna och har dervid iakttagit så stor omtänksamhet och försigtighet, som torde kunna fordras, då Regeringen icke blott, i enlighet med grundlagens bud, inhemtat Högsta Domstolens yttrande, utan äfven lemnat tillfälle åt rikets samtliga konsistorier att i frågan uttala sig.

På grund af det material, som sålunda åstadkommits, har den framlagda propositionen tillkommit. Det har nu mot densamma anmärkts, att det icke skulle vara erforderligt att särskildt tala om dem, som icke blifvit döpta. Jag får derpå svara, att, då det är faktiskt, att de personer, för hvilka en ny lagstiftning behöfves, äro dels okonfirmerade, dels odöpta, så syntes det vara ändamålsenligast, att, såsom äfven Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse påpekat, skriva lagen så, att dermed *tydligt* afsågs alla dem, för hvilka man ville lagstifta. Det är nog möjligt, att, äfven om intet sagts om de odöpta, lagen ändå kunnat tillämpas på dem, men det syntes vara bättre och egnadt att förekomma all tvekan i det afseendet, om man särskildt påpekade äfven denna klass af människor.

Det har äfven blifvit sagdt, att dessa båda led — icke döpta

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myndig-
het.
(Forta.)*

Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i viss-
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)

och de, som icke begått Herrans nattvard — icke skulle fullkomligt utesluta hvarandra. Denna anmärkning är fullkomligt riktig, ty de, som icke blifvit döpta, hafva icke heller kunnat begå Herrans nattvard. Men den, som icke begått Herrans nattvard, kan dock möjligen hafva blifvit döpt, och häraf ser man, att dessa begge bestämmelser dock icke sammanfalla med hvarandra.

Lag-Utskottet har nu i den Kongl. propositionen vidtagit vissa ändringar. Det är Kammaren bekant, att vid ett sådant förhållande, äfven om Riksdagens Kamrar förena sig om bifall till Lag-Utskottets förslag, Högsta Domstolens utlåtande öfver lagförslaget skall inhemtas. Det yttrande, Högsta Domstolen kommer att afgifva, måste naturligtvis alltid gifva anledning till allvarligt begrundande, och det är därför omöjligt att uttala någon bestämd mening om antagligheten af det från Lag-Utskottet utgångna lagförslaget, innan Högsta Domstolen deröfver yttrat sig. Jag kan därför nu endast säga det, att, såvidt jag för närvarande ser, de förändringar, Lag-Utskottet i den Kongl. propositionen vidtagit, icke äro af beskaffenhet att böra föranleda förslagets förkastande.

Det har här vidare mycket talats om, huruvida ifrågavarande lagförslag är af kyrkolags natur eller icke. Det vid propositionen bilagda statsrådsprotokoll visar, hvilka åsigter Konungens dåvarande rådgifvare derom hyste. Om Riksdagen nu anser sig böra i den frågan uttala sig, derom tillkommer det naturligtvis Riksdagen sjelf att döma.

Herr Rundgren: Man måste erkänna, att, i en fråga af så genomgripande vikt för kyrkan och samhället som denna, detta lagförslag är mycket enkelt och nätt. När jag först läste den Kongl. propositionen, kunde jag icke annat än återkalla i minnet ett yttrande af en gammal stallmästare, som inledde sin lektion med den frågan, "hvad är människan?" och derpå svarade: människan är skapad för att styra hästen; vare detta nog sagdt om människan". Frågar man nu här med ledning af det framlagda förslaget: "hvad är äktenskapet?" får man den korta och enkla förklaring, att äktenskapet är stiftadt, på det att människorna måga föröka sig och uppfylla jorden". Det ligger utan tvifvel sanning i båda dessa uttalanden, men det är icke fulla sanningen. Äktenskapet har en annan bestämmelse utöfver den nu nämnda; och vår gamla kyrkolag, som fått gälla i nu snart 200 år och som utan tvifvel på det svenska folkets religiösa och sedliga lif utöfvat ett stort inflytande, gifver på denna fråga ett lika kort och enkelt svar, som den nu föreliggande lagparagrafen. Men dem emellan förefinnes dock en gränslös åtskilnad i afseende på sjelfva lifsuppfattningen af frågan. Kyrkolagen säger nemligen i sitt 15 kapitel 11 §, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och har begått Herrans Nattvard. Derigenom ställer kyrkolagen äktenskapet på en religiös grund; den uttalar derigenom den stora och viktiga sanningen, att det i fråga om förbund emellan man och qvinna, likasom i fråga om alla våra jordiska förhållanden, måste gälla, att *gudsfruktan är vishetens begynnelse*. Dessa kyrkolagens enkla ord, att man skall kunna Luthers katekes och hafva begått Herrans Heliga

Nattvard, är det, som medvetet eller omedvetet under två århundraden har hos svenska folket bibehållit vördnaden för äktenskapets helgd, just derföre att de ställt detta viktiga förbund på religiös och kristlig grund.

Här är nu fråga om en förändring i detta hänseende. Visserligen kan man säga: det är en föga säker borgen för äktenskaplig trefnad och lycka, att kunna sin katekes och hafva gått till Herrans bord. Men det visar sig dock, att, om den enskilde icke vill respektera det heliga, lagstiftningen likväl kan för honom ställa fram detta såsom en grundval för all sann lycka. Det är derför som jag för min del och utan tvifvel många med mig, såväl på landsbygden som i städerna, ingalunda hysa någon benägenhet för införande i vår lag af civiläktenskapet. En dunkel religiös känsla säger det svenska folket, att det behöfver en religiös grund både i fråga om byggande af sjelfva hemmet och i fråga om uppfostran af det slägte, som i hemmet uppväxer; och hvilket inflytande just hemmet utöfvar på *samhället*, derom behöfver jag icke mycket orda.

Nu kan visserligen invändas, att civiläktenskapet redan gjort sitt inträde i den svenska lagstiftningen och att det således nu endast och allenast är fråga om att fortgå vidare på samma väg. Men låtom oss komma ihåg, att tillåtelsen att ingå civiläktenskap, för såvidt det är i den svenska lagstiftningen infördt, hittills blott gällt främmande trosbekännare. Det har framkallats af ett behof, som gjort sig gällande till följd deraf, att lagstiftningen tillåter främmande religions-samfund att i riket bildas, växa och förkofras. Men detta tillstånd, har, kan man säga, ännu icke berört den *svenska kyrkan*. Nu åter stå vi vid skiljovägen i detta hänseende. Här är fråga om att inom sjelfva den svenska kyrkan, eller för kyrkans egna medlemmar sönderbryta hvad som varit gammal kyrkolags bud och befallning och att för alla dem, som icke i det hänseendet, nemligen i fråga om dop och nattvard, vilja ställa sig under kyrkans ordning, jemväl upplösa den kyrkans ordning, att äktenskap inom kyrkan skall stiftas genom kyrklig vigsel.

Vidare torde man erinra derom, att domkapitlet i riket, hvilka uti frågan blifvit hörde, åtminstone de allra flesta, yttrat sig i det syfte, att en utsträckning af civiläktenskapet må kunna ega rum. Men den som följde öfverläggningarne i detta ämne vid förra årets riksdag, då skrifvelsen om utsträckt rätt till civiläktenskap afläts till Kongl. Maj:t, han vet, att det mäktigaste skälet och grunden, hvarför Riksdagen beslöt denna skrifvelse, var den, att man ville till lagligt äktenskap äfven utan vigsel förhjelpa dem, hvilka af *samvetsbetänkligheter* afhållits från att begå eller vilja begå Herrans Nattvard. Frågar man nu, hvilka personer dervid afsågos, så skola till svar härpå våra riksdagsprotokoll gifva vid handen, att dermed menades de *baptistiskt* och *metodistiskt* sinnade. Riksdagens skrifvelse afsåg således icke en sådan utsträckning af frågan, som den hon genom det nu framlagda förslaget vunnit, utan endast att bereda en viss klass af medborgare uti samhället tillfälle att ingå lagligt äktenskap.

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig syn-
dighet.
(Forts.)*

Dertill kommer att, äfven om man kunnat tillstyrka en utsträckning af civiläktenskapet deraf ingalunda följer, att man velat taga bort *alla* vilkor för verkställigheten deraf. Från det domkapitels sida, som jag tillhör, uttalades först och främst den bestämda åsigt, att lagen borde så affattas, att icke hvilken som helst inom den svenska kyrkan, som underlåte att begå Herrans Nattvard, derigenom skulle blifva berättigad att ingå civiläktenskap. Hvilket inflytande skall nu denna lag komma att utöfva i afseende på vår folkskoleundervisning och således i afseende på en så vigtiga del af folkets uppfostran som denna? Det torde icke jäfvas inom denna Kammare — åtminstone är min bestämda erfarenhet sådan — att en af de viktigaste anledningarne, hvarföre folket nitälskar för sin folkskola och söker främja dess utveckling, är den, att barnen der må kunna vinna den religiösa kunskap och utbildning, som kan föra dem först till konfirmationen och sedan till Herrans Nattvard. Införa vi nu i vår lagstiftning ett sådant naket bud som detta, att civiläktenskap är tillåtet för den, som icke gått till Herrans bord, männe icke ett sådant stadgande skall utöfva ett synnerligen starkt inflytande på den delen af befolkningen, som, till följd af fattigdom och bekymmer, har svårt att hålla sina barn i skolan för erhållande af undervisning? Männe icke, om nattvardsgången göres fri, detta skall utöfva sitt inflytande på hela vårt skolväsende? Det var därför jag för min del i det yttrande, som bifogades den Kongl. propositionen vid dess remiss till Lag-Utskottet, och hvars innehåll Lag-Utskottet icke behagat upptaga till besvarande, fordrade, att en bestämd skilnad skulle göras mellan dem, hvilka skulle få åtnjuta rättighet till borgerligt äktenskaps ingående och dem, hvilka icke skulle få åtnjuta denna rättighet.

Vidare begärde jag i samma yttrande, att i den lagstiftning, som i denna fråga skulle ske, äfven af dem, hvilka äro baptistiskt eller metodistiskt sinnade, några fordringar skulle göras på insigter i religiöst hänseende. Vi veta huruledes baptister och metodister i fråga om sina barns uppfostran äro helt och hållet obehakade. Männe då icke, i händelse en lag sådan som denna uppkomme, detta skulle utöfva sitt inflytande på deras ställning?

Den tredje fordran, som jag i detta yttrande uppställde, var att i den nya lagen skulle bestämdt uttalas, att den svenska kyrkans presterskap icke skulle vara skyldigt att befatta sig med sådana äktenskap som det nu ifrågavarande, i händelse kontrahenterna derom ville anmoda dem. Detta gjorde jag för att derigenom skulle undvikas de kollisioner, som annars genom lagen möjligen kunde framkallas.

Slutligen gjorde jag den frågan, huruvida saken icke vore af kyrkolags natur? Denna senare fråga vill jag nu icke vidlyftigare beröra, emedan den redan af en föregående talare blifvit tillräckligt belyst; men för min del anser jag, att åtminstone den del af förslaget, som talar om dem, hvilka icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, icke kan blifva lag utan upphäfvande af den citerade paragrafen i kyrkolagen.

På grund häraf är det klart, att — ehuru jag för min del anser, att man skulle kunna utsträcka rättigheten till civiläktenskaps ingående för vissa bestämda personligheter, det vill säga för dem, som vore baptistiskt eller metodistiskt sinnade — jag dock icke anser, att vi i nu framlagda lagförslag hafva tillräckliga garantier för att man skall kunna göra skilnad emellan dessa personer och dem, som, till följd af obenägenhet, liknöjdhet eller af andra omständigheter kunna underlåta att begå Herrans Nattvard.

Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)

Att förslaget för öfrigt, sådant det blifvit af Första Kammaren godkänt, icke gerna är antagligt, synes mig framgå af sjelfva de första orden deri. Det är nemligen klart, att den borgerliga myndighet, hvilken det skulle tillkomma att utöfva uppsigt i afseende å frågan om rättighet eller icke-rättighet att ingå civiläktenskap, måste hafva säkra garantier i sådant afseende, så att hon icke sammanförer personer, hvilka icke äro berättigade att ingå dylikt äktenskap. Det heter nemligen i förslaget: "vill någon, som ej blifvit döpt, ingå äktenskap och så vidare." Att med intyg bevisa, att jag *är* döpt, låter sig göra; men att med intyg bevisa, att jag *icke är* döpt, är något, som torde vara svårt att genom lagstiftningen föreskrifva. Ty om en person icke blifvit döpt inom svenska kyrkan, så kan han hafva blifvit döpt inom ett baptist- eller metodistsamfund eller inom katolska kyrkan; med ett ord, det står i vida fältet, huruvida en person *är* döpt eller *icke* är det. Om en person till exempel kommer till kronofogden på landet eller magistraten i stad och säger: "jag är icke döpt och jag begär nu att få ingå borgerligt äktenskap", måste icke dessa myndigheter då fråga: "hvad eger ni för vittnesbörd om att ni icke är döpt?" Men, hvem är det väl, som kan lemna ett intyg derom, att han ej är döpt? Det vill därför synas mig, att den ändring, som Utskottet vidtagit i den Kongl. propositionen, är fullkomligt misslykad. Det är nemligen så, att, på sätt Utskottet också säger sig hafva inhemtat, ett dop icke anses sakna giltighet allenast därför, att det icke blifvit af kyrkans presterskap eller efter den antagna kyrkoritualen verkställt; men deraf borde icke följa hvad Utskottet sagt, att nemligen uttrycket "*inom svenska kyrkan* döpt" icke bort oförändradt bibehållas. Ty att en person icke är döpt *inom svenska kyrkan*, det är något som han kan bevisa. Han kan nemligen begära intyg från den församling han tillhör, och i hvars döpelsebok finnes antecknad, att han icke är döpt, och på detta sätt kan han styrka, att han *i svenska kyrkan* icke är döpt. Men, såsom jag nyss nämnde, dermed är ingalunda ådagalagd, att han icke är döpt inom *något* annat kyrkosamfund. Det förefaller mig, som sagdt, alldeles omöjligt att godkänna det förslag, som af Lag-Utskottet här blifvit framlagdt.

Man skulle möjligen kunna anse, att jag icke framför argument, som ega full giltighet, eftersom lagen hufvudsakligen afser deras civiläktenskap, som, ehuru döpta, likväl icke vilja begå Herrans Nattvard inom svenska kyrkan. Men äfven härvid kunna rättmätiga anmärkingar göras. Såsom Herrarne nogsamnt veta, har inom svenska kyrkan utbildat sig ett oskick, som, fastän det är i lag förbjudet, likväl, då det icke är i lag med straff belagdt, kan nästan opåtaladt försiggå,

Förordning
angående äk-
tenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)

nemligen att åtskilliga personer, hvilka icke anse sig kunna med de öfriga församlingsmedlemmarne i kyrkan gå till Herrans bord, företaga sig att i enskilda hus och rum begå Herrans Heliga Nattvard. Nu uppställer sig den frågan: hvad menas dermed, "att icke inom svenska kyrkan hafva begått Herrans Nattvard?" De personer, jag nyss nämnde, tillhöra svenska kyrkan; de gå visserligen icke till Nattvarden i svenska kyrkans byggnad, men de taga Nattvarden inom sig sjelfva. Gäller nu det föreslagna stadgandet så, att de, som slutit sig till så kallade enskilda nattvardsföreningar och der inom begått Herrans Nattvard, icke skulle få rätt att ingå civilt äktenskap. Det vill synas mig att, då man öfverlemnar en så vigtig sak som den om äktenskapsstiftande till civil myndighet, man icke bör försätta denna myndighet i någon svårighet genom att kasta den in i den kasuistiska frågan, huruvida lagen gäller i det eller det fallet; utan lagstiftningen bör vara så bestämd, att det är en aldeles klar och tydlig sak, hvilka som derigenom blifva berättigade till borgerligt äktenskap och hvilka, som äro derifrån uteslutne. Mig förefaller det också, på sätt en talare nyss framhöll, att den omständigheten, att såväl inom Högsta domstolen, som inom Statsrådet och Lag-Utskottet, skiljaktiga åsichter i denna fråga yppats, och då utan tvifvel äfven de anmärkningar, som här blifvit gjorda, torde kunna ega sin betydelse — det förefaller mig, säger jag, af allt detta, som om vi ännu icke i denna lagstiftningsfråga kommit till klarhet i fråga om rätta sättet för ändring i de nuvarande bestämmelserna.

På grund af dessa förhållanden måste jag för min del yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Sjöblom: Då, såvidt jag under diskussionens lopp kunnat finna, ingen talare yrkat bifall till den reservation, som är Utlåtandet vidfogad, men jag för min del anser denna reservation i väsentlig mån ega företräde framför Utskottets förslag, så tager jag mig friheten hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Herr Thomassons förslag, dock med den ändringen, att ordet "må" utbytes mot "skall". Egentliga orsaken hvarföre reservantens förslag har ett bestämdt företräde framför Utskottets, har redan af föregående talare blifvit påpekad, nemligen att man genom införande i förordningen af orden, "som icke inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard", skulle från kyrklig vigsel utestänga en mängd personer, hvilka för närvarande dertill äro berättigade, nemligen sådana medlemmar af danska, norska, finska och tyska evangeliskt-lutherska landskyrkorna, hvilka inom sina kyrkor begått Herrans Nattvard samt här i landet vilja ingå äktenskaplig förbindelse, men icke begått Nattvarden inom svenska kyrkan. Å andra sidan skulle man genom denna bestämmelse möjligen från ingående af borgerligt äktenskap utestänga just de personer, för hvilka denna lag företrädesvis är afsedd, nemligen sådana personer, som på grund af samvetsbetänkligheter icke begå Herrans Nattvard tillsammans med den öfriga församlingen. Dessa personer, som påstå och anse sig sjelfva vara ytterst samvetsömma, hafva till stor del ingått i så kallade Nattvardsföreningar, der Herrans Nattvard

utdelas och anammas, måhända i full öfverensstämmelse med svenska kyrkans ritual, men dock icke i förening med den öfriga församlingen. Dessa människor kunde möjligen resonnera så här: "vi äro bekännelsetrogna medlemmar af svenska kyrkan och begå Herrans Heliga Nattvard på samma sätt som öfrige svenska kyrkans medlemmar, efter Kristi ord och instiftelse. Vi kunna därför ej räknas till kategorien af dem, hvilka icke "inom svenska kyrkan begått Herrans Nattvard", och kunna således ej begagna oss af den rättighet, som är vissa samhällsmedlemmar medgifven, att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap."

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Anledningen hvarför jag vill utbyta "må" mot "skall" ligger uttryckt i biskop Rundgrens yttrande vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition till Utskottet. Genom användande af ordet "må" skulle nemligen en kollision möjligen kunna uppstå mellan detta stadgande och stadgandet i 11 § 15 kapitlet, kyrkolagen. För öfrigt vinnes genom användande af ordet "skall" äfven likformighet med Kongl. kungörelsen den 31 Oktober 1873, der just detta ord användes i fråga om äktenskaps ingående af främmande trosbekännare inför borgerlig myndighet. Jag tager mig således friheten yrka proposition på bifall till Herr Thomassons reservation med nu föreslagna förändring

Herr O. B. Olsson: Då såväl denna som Första Kammaren för lidet år beslutade en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet, dervid begagnande alldeles samma ordalag som Utskottet nu begagnat i föreliggande förslag, så förundrar det mig att här kunnat uppkomma en så långvarig diskussion. Ty i min tanke är det icke tvetydigt hvilket beslut denna Kammare vid afgörandet skall fatta. Min enskilda mening i frågan har jag förut uttalat; och, likasom Herr Liss Olof Larsson, står jag fast dervid. Jag tror att det är alldeles nödvändigt att något lagstadgande i förevarande hänseende kommer till stånd, då här i landet för närvarande finnas flera tusen baptister och bland dem många, hvilka icke blifvit hvarken döpta eller konfirmerade, men som äro i den åldern att de, efter naturens ordning, kunna ingå äktenkaplig förbindelse. En hel mängd af dem hafva ock ingått äktenskap, men efter deras egen ritual, som de visserligen finna tillfredsställande och lämplig, men som vår svenska lag icke erkänner. Följden häraf blir ock, att de barn som födas inom dessa äktenskap, efter föräldrarnes död betraktas såsom oäkta och således icke kunna enligt lag få taga arf efter sin fader, utan arfvet måste på anspråk af mer eller mindre aflägsna släktingar tilldelas dem, som då, så att säga, med laglig rätt taga brödet ur munnen på barnen eller de naturligt berättigade arfvingarne. Ett sådant missförhållande måste väl äfven ur statens synpunkt anses såsom högst oegentligt; och ju längre det existerar, desto större blir den deraf uppkommande oredan.

Hvad angår frågan om huruvida äktenskap skola förrättas af statskyrkans presterskap eller ega rum inför borgerlig myndighet, så har Luther redan på 1530-talet ganska tydligt uttalat sig härom i en af honom utgifven skrift, hvori han uppmanar presterskapet att icke befatta sig med vigsel eller stadfästa äktenkapen, utan öfver-

Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)

lemnna detta åt den borgerliga myndigheten. Således har jag, äfven ur den synpunkten sedt, inga betänkligheter mot Utskottets förslag, hvar- till jag ock, utan att vidare vilja förlänga den, enligt min tanke, redan allt för vidlyftiga diskussionen, yrkar bifall.

Herr I. O. Boström: Jag har vid sistlidne riksdag fullständigt redogjort för min åsigt rörande denna sak; och jag vidblifver den ännu. Jag sade då, att jag icke ansåg civilt äktenskap, hvarom här är fråga, i och för sig vara origtigt, samt att jag vill vara med om att medgifva tillfälle till ingående af civilt äktenskap för sådana *svenska medborgare*, som icke äro till kyrkligt äktenskap kvalificerade eller berättigade. Men om det deremot, såsom fallet nu tyckes vara, gäller att införa civiläktenskap äfven för sådana personer, som skola anses såsom medlemmar af svenska kyrkan, då vill jag hafva till protokollet antecknad att jag icke kan biträda ett sådant förslag. Hade förslaget återigen syftat åt det håll, som Chefen för Ecklesiastikdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid denna fråga angifvit, skulle jag med nöje gått in derpå. Herr Statsrådet säger nemligen der: »Bland dem, som icke tillhöra något främmande trossamfund, men icke heller inom den svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, finnas äfven personer, som, utan att vara mot kyrkan fiendtliga eller från hennes lära skiljaktiga, återhållas från sakramentets bruk af samvetsbetänkligheter och oro öfver eget sjelatillstånd. Det synes mig hafva varit önskligast, om för dessa, hvilkas belägenhet utan tvifvel förtjenar att på det ömmaste behjertas, möjlighet att ingå lagligt äktenskap varit beredd derigenom, att på kyrkolagstiftningsväg undan- tag för dem medgifvits från föreskriften i kyrkolagens 15 kap. 11 §, om detta skett under vilkor, som kunnat betrygga, att icke ett kyrko- fiendtligt sinnelag derigenom fått tillfalle att trotsa sig till att kvar- stanna inom kyrkan.»

I detta yttrande instämmer jag till alla delar.

En annan betänklighet, som jag med afseende å det förelig- gande förslaget ber att få uttala är den, att det synes mig klart, det de personer, som här åsyftas icke erhålla den frihet, ja icke ens den rättighet, som enligt dissenterlagen är *främmande*, från svenska kyrkan utträdde, trosbekännare medgifven. Jag tänker mig till exempel det fall, att någon af dessa personer hvarom nu här är fråga, vill ingå äktenskap med en medlem af svenska kyrkan. Vi veta, att enligt dissenterlagens § 5 mom. 3 främmande trosbekännare eger, då han vill ingå äktenskap med annan främmande trosbekännare, rättighet att få detta afslutadt antingen medelst vigsel af dertill berättigad prest inom enderas trossamfund eller inför borgerlig myndighet. Samma lag gäl- ler i fråga om äktenskap mellan bekännare af främmande kristen tros- lära och medlem af svenska kyrkan. Men den nu ifrågasatta nya la- gen medgifver icke något sådant; der talas alldeles icke om någon rättighet dertill, utan enligt det föreliggande förslaget medgifves blott rättighet att ingå äktenskapet inför borgerlig myndighet. Ofta inträffar till exempel att baptister, som gifta sig med en kyrkans medlem, ön-

ska att få sitt äktenskap besegladt med vigsel, och de äro enligt dis-senterlagen dertill berättigade. Jag har sjelf förliden sommar vigt ett par, hvaraf den ene kontrahenten tillhörde svenska kyrkan, under det den andre utträdt derur; och dertill ansåg jag mig berättigad på grund af dissenterlagens nyss nämnda lagrum. Kommer deremot en person, sådan som här i lagförslaget åsyftas, och begär att få sin äktenskapliga förening helgad genom Guds ord, så kan han icke få det, ty i lagen står tydligt uttryckt: »må det afslutas inför borgerlig myndighet». Enligt mitt förmenande är det alltså en väsentlig brist i lagförslaget, att det icke tillåter eller möjliggör för personerna i fråga att få sina äktenskapliga förbindelser helgade genom vigsel, förrättad antingen af prest inom svenska kyrkan eller af prest inom annat erkänt trossamfund, som dertill är berättigad.

Slutligen anser jag äfven, lika med hvad flere föregående talare anmärkt, det icke vara riktigt att framkomma med ett lagförslag, som endast innehåller negativa bestämmelser och kännetecken på de personer, som af förslaget skulle beröras. Efterföljden och den praktiska tillämpningen af en så beskaffad lag komme nemligen att möta stora svårigheter, ja nära nog omöjligheter, emedan man icke gerna med blotta negationer kan bevisa att dessa negativa bestämmingar verkligen förefinnas.

Jag har endast velat hafva detta till protokollet uttaladt, utan att yrka vare sig bifall till eller afslag å betänkandet.

Herr Torpadie: Den nakna reservation, som jag tagit mig friheten att vidfoga Utskottets betänkande har ingen annan betydelse än den, som ligger i ordet reservation, d. v. s. att fritaga mig från ansvaret för följderna af antagandet af ett lagförslag, som jag anser vara ganska betänkligt för svenska kyrkan. Jag har alltid, på sätt Herr Talmannen behagade erinra sig, under de flera år, som denna fråga varit på tal, uttryckt den meningen att, om det äfven skulle vara nödvändigt att lagstifta för en jemförelsevis liten flock personer, som kvarstå inom svenska kyrkan, utan att dela dess tro och bekännelse och gifva dem en undantagsställning, det likväl är nödvändigt att så ordna, att denna ställning icke blifver sådan, att dessa med vissa privilegier, så att säga, utrustade personer, som envisas att kvarstå inom en kyrka, från hvars bekännelse de affallit, använda sin ställning till att utöfva inflytande inom kyrkan; ty jag är fullt öfvertygad om — och svärligen lärer någon kunna deri motsäga mig — att det icke finnes något samfund på jorden, hvarken stort eller litet, som kan hoppas bestå, om det inom sig hyser medlemmar, hvilkas uppgifter äro helt och hållet andra än de öfriges i samfundet, men hvilka icke desto mindre hafva samma rättigheter som dessa. Jag har derföre alltid trott, att det vore rätt att, om civilt äktenskap skall tillåtas de personer, hvarom här är fråga, man på samma gång egde en lag, som stadgade, att sådana personer åtminstone icke må deltaga i vissa kyrkliga förrättningar, om icke för annan orsak, så åtminstone på det att kyrkans anseende icke må till spillo gifvas. Men då jag medger — jag kan icke annat — att det är brådskande

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
Forts.)*

att en sådan lag, som den ifrågavarande, stiftas, har jag slutligen inom Utskottet inskränkt mig till att yrka, att lagförslaget åtminstone måtte så uppställas, som Justitierådet Naumann i sitt yttrande till Högsta domstolens protokoll föreslagit. Han ansåg nemligen, att i den blifvande lagen borde meddelas följande bestämmingar:

1:o) att sådana personer, som enligt gällande lag bort eller böra uppfostras i den rena evangeliska läran, men vid uppnådda femton års ålder icke blifvit döpta, skola derefter betraktas lika med främmande trosbekännare och i följd deraf, när de till äktenskaps ingående äro i borgerligt hänseende behörige, vara berättigade att sådant inför borgerlig myndighet afsluta i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som, angående så kallade civilt eller borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

2:o) att enahanda rätt till äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet tillerkännes den medlem af svenska kyrkan, som, ehuru till mogen ålder kommen, icke i enlighet med svenska församlingens ordning begått Herrans heliga Nattvard.

Jag håller före, att man på detta sätt kunnat slita den ständigt återkommande tvisten, huruvida sådana barn, som äro födda af inom statskyrkan döpta, men sedermera till baptismen öfvergångna föräldrar, och hvilka barn icke undfått det heliga dopet, skola anses i legal mening, märk väl, mine Herrar, i *legal* mening, tillhöra svenska kyrkan eller icke, ty att de i rent kyrklig mening icke göra det, är tillräckligt tydligt. Nu är det visserligen sant, att Högsta domstolens pluralitet förklarar, att dessa icke döpta personer icke tillhöra svenska kyrkan; men det är icke Högsta domstolen, som stiftar lag i Sverige, utan Konungen och Riksdagen gemensamt, och ännu så sent som för ett år sedan har Riksdagen, efter hvad man kan sluta af ordalagen i dess i ämnet då afåtna underdåniga skrifvelse, varit af den mening, att dessa odöpta personer qvarstode i svenska kyrkan. Jag tillhör icke deras autal, som vilja drifva någon ut ur kyrkan, men jag tror icke, att ett sådant utdrifvande sker genom att tydligt uttala hvad inom kristenheten allmänt erkännes, nemligen att den, som icke är döpt, icke heller tillhör kristna kyrkan. Om den lag, som nu är föreslagen, skulle antagas, utan att denna, enligt min tanke, så ytterst viktiga fråga ordnas, så skulle jag kunna tänka mig möjligheten, att en icke döpt person skulle kunna göra gällande samma rättigheter och samma inflytande på kyrkans angelägenheter, som alla andra dess medlemmar; och det anser jag vara långt ifrån riktigt.

Jag började mitt anförande med det förklarande, att min reservation afsåge ingenting annat än blott och bart att frisäga mig från ansvaret för följderna af att antaga en lag, som icke tillfredsställer mig; och jag vill derföre icke hos Herr Talmannen göra något yrkande.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag ber endast få meddela

en upplysning angående ett par juridiska anmärkningar, som under debatten blifvit gjorda mot den Kongl. propositionen.

Det har anmärkts, att denna proposition, likasom Lag-Utskottets förslag, rör sig blott med negativa bestämningar. Det är sant. Men det har skett derföre att, då denna fråga förra riksdagen behandlades, starka anmärkningar gjordes mot de positiva uttryck, som då användes, och dessa anmärkningar komma just ifrån representanter för kyrkan, som ansågo, att dessa uttryck innefatta en skymf mot kyrkan själf.

Äfven domkapitlens utlåtanden hafva, då de tillstyrkt sjelfva saken, uttalat den mening, att uttryck, sådana som, »medlem af svenska kyrkan», icke måtte i lagförslaget ingå. Man har derföre sökt att tillmötesgå de från kyrkans representanter framlagda önsknin-garne; deraf har följden blifvit de negativa uttryck, hvaröfver nu klagas. Att dessa negativa uttryck skulle göra det omöjligt att tillämpa lagen, måste jag bestrida. Det är t. ex. aldeles tydligt, att när kyrkoböckerna icke innehålla något om att en person blifvit döpt, så måste denna person betraktas och behandlas såsom odöpt. Dessutom är det väl förhållandet, att, om det icke kan utredas att personen är döpt, lärer samma person väl icke hafva kunnat blifva konfirmerad eller begå Herrans heliga Nattvard; och kan han styrka att han icke begått Nattvarden, så är han berättigad till de förmåner, denna lag talar om. Bestämmelsen i förslaget: »Vill någon, som icke är döpt» får likväl den praktiska betydelse, att ingen kan förneka att den, som ej begått Herrans Nattvard, må få ingå borgerligt äkten-skap, ehuru han ej ens blifvit döpt. Det har jemväl klagats öfver, att det icke blir tillåtet för dem, om hvilka denna lag handlar, att få sina äktenskap af kyrkan välsignade, om de så vilja. Men äfven detta har skett för att tillmötesgå presterskapets önsksningar; ty just från presterskapets sida har uttalats de skarpaste betänkligheter mot det samvetstvång, som skulle uppstå för en prest, om han vore nöd-sakad att viga en person, som vore odöpt eller som icke begått Her-rans heliga Nattvard, och man har velat skona presterskapet från ett sådant tvång.

Herr Smedberg: Då vid förlidet års riksdag fattades beslut om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om lagförslag rörande rätt för sådana personer, som ej ur svenska kyrkan utträd-t, men hvilka icke heller blifvit döpta eller begått Herrans heliga Natt-vard, att inför civil myndighet ingå äktenskap, och då Kongl. Maj:t efter samtliga domkapitlens samt Högsta domstolens hörande nu fram-lagt ett sådant förslag, hvilket Lag-Utskottet tillstyrkt och Första Kammaren redan godkänt, anser jag det icke skulle vara Andra Kammaren värdigt att nu frångå sina vid sista riksdagen uttalade åsigt; utan hoppas och anhåller jag, att Kammaren, i likhet med Första Kammaren, måtte lemna sitt bifall till Utskottets förslag.

Herr Culin: För att icke förlänga diskussionen, afstår jag från ordet och ber blott få instämma i Herr Torpadies yttrande.

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

*Förordning
angående
äktenskaps af-
slutande i visst
fall inför bor-
gerlig myn-
dighet.
(Forts.)*

Herr Folke Andersson: Att behof af ett lagstadgande i nu ifrågavarande syftning förefinnes, är erkänt såväl vid förra riksdagen som nu af de många talare som i dag uppträdt för det nu föreliggande förslaget. Då Riksdagen i fjor förenade sig om en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ett lagförslag i sådant syfte som det nu framlagda förslaget och Kongl. Maj:t i frågan hört samtliga Domkapitlen i riket samt Statsrådet och Högsta Domstolen tagit saken i öfvervägande, hvarefter förslaget nu slutligen kommit till Riksdagen samt blifvit af Utskottet tillstyrkt och af Första Kammaren bifallet, så skulle det i sanning förefalla mig mycket besynnerligt om icke äfven Riksdagens Andra Kammare skulle bifalla förslaget. I giftermålsbalkens 3 kap. 9 § heter det nu: »Häfdar man sin fästevinna, då är det ett äktenskap som skall fullkomnas med vigsel, ehvad trolofningen är med, eller utan vilkor, ändå att samma vilkor ej fullgjorde äro». Det yttrades under diskussionen i Första Kammaren om denna fråga, att någon tvekan väl icke kan finnas derom, att man sålunda på denna väg genom ett brottsligt förhållande kan tilltvinga sig vigsel. För min del önskar jag derföre att vi må få en lag som meddelar dem, hvilka enligt nu gällande lag äro hindrade att annorlunda än på detta omoraliska sätt gifta sig, tillåtelse att ingå äktenskap; och derför yrkar jag bifall till Lag-Utskottets föreliggande betänkande.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på antagande af det förslag Herr Sjöblom framställt, dels på återremiss, dels ock slutligen på afslag å Utskottets hemställan; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits yrkandet å afslag, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 35,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen verkställdes och utföll med 113 ja mot 53 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Sedan Herr Talmannen tillkännagifvit utgången af omröstningen, anmäldes reservation mot det fattade beslutet af Herrar Friherre Koskull och Abr. Rundbäck.

§ 8.

Till behandling förekom Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 6 (i samlingen N:o 16), i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående ändring i 23 § af nu gällande Fiskeristadga. *Om ändring i 23 § Fiskeristadgan.*

I Herr *A. P. Linds* motion N:o 145 var föreslaget, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t utfärda kungörelse om ändring af Fiskeristadgan den 29 Juni 1852 § 23, så att denna § erhöles följande lydelse:

»Fiske efter hummer må icke idkas från och med den 1 Juli till den 1 Oktober, samt fiske efter ostron icke idkas från och med den 1 Maj till den 1 September.

Ej heller må vid hummerfiske hummer, som i längd icke håller sju decimaltum, beräknadt från hufvudets spets till ändan af stjerten, och vid ostronfiske ostron, som i diameter eller bredd icke håller 2 decimaltum, fångas, utan skola, när hummer eller ostron under denna storlek upptagas, desamma genast åter utkastas på stället, der de upptogos.»

Utskottet hade, med anledning af berörda motion, gjort den hemställan,

»att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, så snart sig göra låter, tacktes till 23 och 38 §§ af nu gällande Fiskeristadga låta göra sådana tillägg, att derigenom all fångst, försäljning och köp af hummer, som i längd icke håller 7 decimaltum från hufvudets spets och till ändan af stjerten, äfvensom af ostron, som i diameter eller bredd icke håller 2 decimaltum, måtte tills vidare förbjudas.»

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Sigge Ljunggren*: Såsom flertalet af Kammarens ledamöter torde hafva sig bekant, är min närmaste granne här på bänken, Friherre *Cederström*, af annat offentligt uppdrag förhindrad att för närvarande deltaga i Kammarens förhandlingar. Han har därför anmodat mig att för Kammaren meddela hans åsigt i den föreliggande frågan, hvilka åsigt han uttalat i ett skriftligt anförande, som jag nu ber att få uppläsa.

»Då Riksdagen år 1878 i skrifvelse till Kongl. Maj:t ingått med begäran om en fullständig revision af vår nuvarande fiskeristadga på grund af dess i allmänhet alltför prohibitiva bestämmelser o. s. v., skulle det vara bra besynnerligt om Andra Kammaren nu beslutade en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som går i alldeles motsatt riktning, helst man har all anledning antaga, att en sådan revision snarligen kommer att ega rum. Utskottet har icke heller på något vis gifvit

Om ändring i
23 § Fiskeri-
stadgan.
(Forts.)

sådana skäl för sitt tillstyrkande af motionen rörande hummer- och ostronfiskets inskränkning, som kunna godkännas utan närmare undersökning af förhållandena rörande dessa djurslag uti bohusslänska skärgården.

Utskottet stödjer hufvudsakligen sitt utlåtande på en skrivelse, undertecknad af mer än 100 fiskare och fiskhandlare, hvari förekomma följande ord: »Om hummerfisket får bedrivas hädanefter som hittills eller medelst ynglets uppfångande, skall åtminstone bohusslänska skärgården *snart* — då det under de senaste åren visat sig, att hummern blifvit allt mindre och mindre för hvarje år — vara rensad från denna fisksort» o. s. v. »I dessa ord», säger Utskottet, »angifves säkerligen den väsenligaste orsaken till både ostron- och hummerfiskets försämring, som, enligt Utskottets förmenande, ligger deruti, att intet lagstadgande finnes, som förhindrar fångst af för små och värdelösa exemplar af dessa begge djurslag.» Man måste säga att det är en högst besynnerlig slutledning Utskottet dragit ur premisserna. Om det visat sig, att hummern vid vestra kusten blifvit mindre och mindre för hvarje år, så bör väl icke detta kunna härleda sig från att man fiskat upp för *små* humrar, utan snarare från den omständigheten att man antingen fiskat bort de *stora* och nu har blott små individer kvar, eller ock att en degeneration af hummerslägtet i dessa trakter eger rum. Skulle således det uppgifna förhållandet vara med verkligheten öfverensstämmande, så är en undersökning högst nödvändig, innan man tager sig för att lagstifta i den riktning Utskottet föreslår, ty det kunde annars hända att fiskeribefolkningen genom ett penndrag kunde blifva ganska missbelåten med sitt hummerfiske på framtiden.

Dessutom torde man ihågkomma, att hummerns afingsförmåga icke är ringa (10 à 20,000 romkorn per hona) och att detta antal yngel som af fiskarna kunna fångas utgör ett försvinnande fåtal mot det, som af glupska roffiskar förtäres; ja, äfven den vuxna hummern lärer slukas begärligt af hafkatten och sjökocken m. fl., i synnerhet under skalömsningstiden. En undersökning af hithörande förhållanden bör därför enligt min åsigt föregå en skärpt lagstiftning uti hummerfisket.

Hvad nu ostronfisket angår, så torde med skäl kunna frågas, hvarför två decimaltum skall vara det riktiga yttre måttet på ett ostron, som får uppfiskas? Utskottet torde veta att skalets storlek icke utgör bevis på ostronets vuxenhet, ty i mycket stora skal finnas ofta små individer, och i små och tunna skal kunna deremot de yppersta ostron fås.

Dertill kommer att de nyaste forskningarne rörande ostronbankarnes natur och beskaffenhet gifva vid handen, att det hufvudsakligen beror på dessas omvårdnad, huruvida ostronfiskena skola med fördel kunna bestå. På den ena banken kan vara öfverflöd på yngel, på den andra brist, och man får då lof att flytta dessa öfverflödiga yngel ifrån den ena banken till den andra; och på *alla* bankar måste man noga se till att fästen för ynglet finnas i tillräcklig mängd, i annat fall komma få individer att lefva. Att *vårda* ostronbankarna uti vår

vestra skärgård torde vara enda vilkoret för ett ostronfiskes blomstring, och troligen ligger orsaken till detta fiskes låga ståndpunkt just uti bristen på nödig kännedom uti hithörande ämnen. Lagstifningen härvidlag, torde vara tillfyllest med de stadganden, som redan nu finnas. Åtminstone bör väl icke en ändring företagas förr än undersökning af sakförhållandena egt rum. På grund af det anförda får jag som min åsigt framhålla att Utskottets förslag bör af Andra Kammaren afslås.

Stockholm den 17 April 1880.

A. Cederström.

Såsom Herrarne torde finna, framgår af detta Friherre Cederströms anförande, dels att den af motionärerna föreslagna och af Utskottet tillstyrkta skrifvelsen skulle gå i alldeles motsatt rigtning mot den skrifvelse, som Riksdagen så nyligen som 1878 till Kongl. Maj:t aflåtit i samma ämne, vidare att man har grundad anledning att antaga, det en komité inom ganska kort tid torde blifva af Kongl. Maj:t tillsatt för utredande af hithörande förhållanden, samt slutligen att en förändring, sådan som motionärerna föreslagit, icke utan fara för misstag kan vidtagas utan efter föregångna noggranna undersökningar. Dessutom antydes äfven möjligheten af att den af petitionärerna begärda förändringen kunde blifva till största men för dem sjelfva.

På grund häraf och då jag för min del hyser stort förtroende till Friherre Cederströms insigter i detta ämne, anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Liss Olof Larsson: För min del vågar jag hvarken bestrida eller vitsorda rigtigheten af motionärernas och Utskottets uppgifter angående rätta måttet på hummer och ostron, ty den saken begriper jag icke, och då jag nästan tillåter mig tro, att i det fallet en stor del af Kammarens ledamöter befinner sig i samma predikament som jag, så anser jag det icke vara lämpligt, att Kammaren, på sätt Utskottet föreslagit, uttalar såsom sin åsigt, att måttet på hummer just bör vara 7 tum och på ostron 2 tum. Jag tror, som sagdt, att det är en sak, som vi här i Kammaren icke förstå att bedöma; åtminstone hade jag varit lika klok, om Utskottet föreslagit dessa mått en tum kortare eller längre. Icke heller de båda ledamöter af Kammaren, som motionerat i detta ämne, äro i det fallet öfverens, ty den ene vill att minimimåttet på en hummer skall vara 7 decimaltum och den andre 7½ tum. Utskottet säger också sjelf, att ostron, som äro mindre än 2 tum, nog duga att äta, men tycker ändå att de äro för små. Under sådana förhållanden synes det mig olämpligt att nu precisera dessa mått till 7 tum och 2 tum; åtminstone vill jag icke vara med om att i en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det fallet uppgifva några bestämda siffror.

Utskottet har såsom stöd för sin åsigt åberopat den omständighet, att det af motionären föreslagna och af Utskottet tillstyrkta längdmåttet för hummer, som får fångas, eller 7 decimaltum, i det närmaste sammanfaller med det i England uti nämnda hänseende minsta lagliga mått, nemligen 20 centimeter eller 8 engelska tum.

Om ändring i
23 § *Fiskeri-*
stadgan.
(Forts.)

*Om ändring
i 23 §
Fiskeristadgan.
(Forts.)*

Det synes dock, som hade det varit lämpligare, att, då i vårt land blifvit antaget ett nytt måttssystem, detsamma äfven uti detta fall blifvit tillämpadt, emedan derigenom undvikits den mängd svårigheter och besvär, som måste uppkomma vid förvandlingen från det ena måttssystemet till det andra.

Utgående emellertid från den åsigt, som gifvit anledning till de i frågan väckta motionerna och Utskottets föreliggande förslag, nemligen att en förändring af fiskeristadgans bestämmelser uti ifrågavarande hänseende är af behofvet påkallad, så skulle jag för min del vilja vara med om aflåtande af en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, dock så att deri icke talades om några bestämda tumtal, såsom motionären och Utskottet föreslagit, utan endast med anhållan, att Riksdagen i underdånighet anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes till nu gällande fiskeristadga låta göra sådana tillägg, att hummer- och ostronfisket hädanefter måtte bedrivas på ett för samma fiskes framtida bestånd mera betryggande sätt än hvad nu är fallet. Genom en sådan skrivelse hade Riksdagen endast uttalat hvad den kan stå för, utan att på förhand hafva angifvit de närmare åtgärder, som för sakens genomförande skulle erfordras och hvilkas närmare bestämmande lämpligast torde öfverlätas åt de sakkunnige personer, åt hvilka Kongl. Maj:t antagligen kommer att uppdraga en utredning af frågan.

På nu anförda skäl får jag yrka afslag å Utskottets betänkande samt proposition på bifall till det af mig nu framlagda förslag.

Herr Lyth: Jag ber att få med några ord rätta ett par, som jag tror, felaktiga uppgifter, som den förste talaren lemnade och som han hemtade ur det af honom upplästa skriftliga anförandet. Han nämnde först, att 1878 års Riksdags skrivelse till Kongl. Maj:t angående en revision af fiskeristadgan skulle hafva gått i motsatt riktning till hvad motionären nu föreslagit. Jag tror icke att så var förhållandet. Nämnda skrivelse innehöll blott en begäran, att en revision af fiskeristadgan skulle ega rum, utan att något särskildt bestämmes rörande sättet för hummer- och ostronfiskets bedrivande.

Samme talare yttrade vidare, att Utskottet icke haft annat stöd för sitt förslag om ett visst mått för den hummer och de ostron, som finge fångas och säljas, än uttalanden af några fiskare och fiskhandlare i Bohuslän, hvilka, enligt talarens förmenande, icke skulle forstå sig på saken. Jag ber dock få påpeka att Utskottet har nämnt, att i England finnes en sådan lag, som länge egt bestånd och med hvilken ingen är missnöjd, så vidt man vet.

Jag har dessutom att tillägga ännu ett tredje skäl, som icke blifvit nämndt af Utskottet, det nemligen, att, såsom jag har mig bekant, vetenskapsakademien tillstyrkt, att minimimåttet på hummer skall hålla just 7 decimaltum.

Talaren sade vidare, att man icke bör lagstifta nu, då man hoppas, att en omarbetning och revision af fiskeristadgan snart skall ega rum. Jag ber dock Kammaren betänka, att det icke är fråga om någon ny lagstiftning, utan blott om en anhållan hos Kongl. Maj:t om utfärdande af förbud mot det skadliga sätt för bedrivande af hum-

mer- och ostronfiske, som nu eger rum, intill dess en revision af fiskeristadgan kan komma till stånd. För resten vill jag nämna att jag visserligen icke för min del har något emot en skrifvelse till Kongl Maj:t i den rigtning, som Herr L. O. Larsson föreslagit; men jag tror att, på grund af hvad erfarenheten visat och hvilken naturligtvis de, som idka fiske, bäst ega, Kammaren mycket tryggt kan bifalla Utskottets förslag, som är fotadt på ganska goda skäl. Man fäster i denna Kammare vanligtvis stort afseende vid folkets mening — om man bör göra det i något fall, så torde det vara just i detta. Hvad särskildt ostronens storlek af 2 decimaltum beträffar, så medgifver jag svårigheten af att bestämma ett visst mått; men man vet, att det mått, som nu är gällande, är för litet och att, om 2 decimaltum bestämdes, fiskarena deraf ovilkorligen skulle hafva stort gagn. Den undersökning, som Herr L. O. Larsson önskade, kommer nog, när fiskerikomitén blifvit sammansatt, och det vore en vinst att till dess — ty det kan dröja länge — hafva en bestämmelse, som kunde hindra det ofog, som nu bedrifves vid hummer- och ostronfisket.

På dessa nu anförda grunder yrkar jag bifall till Utskottets förslag, hvilket jag tror att Kammaren utan fara och risk kan antaga.

Herr Lind: Jag skall anhålla att få yttra några ord i frågan och dervid inskränka mig till att instämma med Herr Lyth. Tillika vill jag bemöta den förste talarens på stockholmsbänken yttrande i afseende å 1878 års Riksdags skrifvelse om revision af fiskeristadgan. Denna revision har ännu icke blifvit påbörjad och de personer, som skola verkställa densamma, hafva icke ens blifvit utsedde.

Fiskeribefolkningen i Bohuslän har emellertid i flere år längtat efter en föreskrift i det syfte Utskottet nu tillstyrkt. Den har många gånger vänt sig till fiskeriintendenten med framställning derom, utan att dock lyckas erhålla något tillmötesgående. Jag vågar påstå, att man icke bör ställa stora förhoppningar på en blifvande revision af fiskeristadgan; ty, såsom jag nyss nämnde, dess ledamöter äro ännu icke utsedde och sedan detta skett, kan det hända att de ligga på frågan, arbeta blott emellanåt och först efter åratal få ett förslag färdigt. När det nu är en allmän önskan hos hela befolkningen på västkusten att få ett stadgande sådant som det af Utskottet nu föreslagna, så tycker jag, att det vore skäl, att Andra Kammaren bifölle detta förslag. Den förste talaren sade, att man skulle afvakta ytterligare forskningar och undersökningar i frågan. Hvilka forskningar menade han? Männe fiskeriintendentens? Han kan nog vara en skicklig karl; men jag vågar påstå att de bohuslänska fiskarena, hvilka alltifrån sin barndom sysselsatt sig med hummer och ostronfiske, bättre än intendenten och professorer förstå att bedöma den saken. Den af fiskeribefolkningen ofta uttalade önskan att få en författning i syfte som motionen innefattar, jemte den egna erfarenheten i saken, föranledde min länskamrat C. J. Ödman, att vid förra riksdagen väcka motion i ämnet, hvilken motion af mig och en annan länskamrat varmt understöddes, men denna motion fick röna afslag till följd af den inväntade revisionen af fiskeristadgan.

*Om ändring
i 23 §
Fiskeristadgan.
(Forts.)*

Om ändring
i 23 §
Fiskeristadgan.
(Forts.)

Vid min hemkomst från Riksdagen erfor jag strax bland fiskare och fiskhandlare både ledsnad och harm öfver det öde frågan rönt inom Riksdagen, och uppmanade de mig att ånyo eller vid innevarande riksdag upptaga frågan. Jag funderade likväl derpå att låta saken bero i afvaktan på den utlovade revisionen. Men då till mig anlände en skriftelse från en mängd fiskare och fiskhandlare, kom jag till den åsigt, att frågan icke tål mångåriga uppskof, utan, så fort ske kan, böra af statsmakterna beaktas.

Jag skall taga mig friheten uppläsa den förenämnda skriftelsen i ämnet. Den lyder sålunda:

“Till Riksdagsmannen i Andra Kammaren A. P. Lind.

Ehuru vi ej känna anledning, hvarföre Riksdagen helt och hållet afslog riksdagsmannen Ödmans vid förra riksdagen väckta motion om förändrade stadganden i afseende på hummerfiskets bedrifvande inom Bohuslän, få undertecknade, fiskare och fiskhandlare, härmed anhålla, det Ni ville vid innevarande riksdag väcka motion i samma ämne, då vi hoppas, att Riksdagens ledamöter numera måtte kommit till insigt derom, att förra Riksdagens beslut och nu varande bestämmelser rörande hummerfisket lända till skada för såväl fiskaren som fiskhandlaren och konsumenten, dels därför att hummer får fiskas, då han är mager, värdelös och föga matnyttig, såsom från den 15 September till omkring medio af Oktober, och dels derföre att ynglet, hvilket äfven innehåller obetydligt med mat och är af ringa värde, får uppfiskas.

För kustlänens riksdagsmän, torde det ej vara obekant att den hummer, som fiskas i September och förra hälften af Oktober, har ett mycket tunt skal och ofta endast en skinnartad hinna och att fisken inom detta tunna skal är liten, ofta nära nog ingen på samma gång den är lös och osmaklig, hvilket förhållande äfven eger rum med afseende på den små hummern eller ynglet, och att en sådan vara betingar ett pris af en krona per tjog, ofta derunder, då deremot hummer af ordentlig storlek, fångad sedan den fått skalet fullt utbildadt och blifvit hvad man kallar matad, det vill säga fylld med fisk, betingar ett pris af 5 à 6, ända upp till 18 kronor per tjog; men ej nog härmed, ty om fisket får bedrifvas hädanefter som hittills, eller medelst ynglets uppfångande, skall åtminstone bohuslänska skärgården snart — då det under de senaste åren visat sig att hummern blifvit allt mindre och mindre för hvarje år — vara rensad från denna fisksort, som dock under år 1878 enligt uppgift inbringat Bohusläns fiskare 51,050 kronor.

Deremot torde rättigheten att fiska hummer på våren böra utsträckas till den 1:sta Juli — på det högsta förordas, enär fiskaren, som under vanliga förhållanden ej med någon fördel kan börja fisket förr än senare hälften af April, i motsatt fall skulle gå i mistning af vårfisket och varan dessutom har vida högre värde under Maj än under September.

Vi anhålla derföre, att Tit. ville till Riksdagen inlemnna motion derom, att fiske efter hummer icke får bedrifvas från och med den

1:sta Juli till och med den 1:sta Oktober och att fångad hummer, som ej håller 7 decimaltum i längd, genast utsläppes der den fångats.

Vi känna ej om ett sådant stadgande är tjenligt för andra län, men veta att det är nödigt, ja, högst nödvändigt för Bohuslän.

Grebbestad den 15 Januari 1880.

Härpå följa 103 namnunderskrifter.

Vid sådant förhållande och då, såsom jag förut nämnt, äfven en länskamrat från södra delen af Bohuslän förra året väckte motion i samma fråga, hvartill han blef särskildt uppmanad af den ortens fiskeribefolkning, så synes det mig vara skäl att Riksdagen något lyssnar till denna fiskeribefolknings önsknningar.

Hvad Herr Liss Olof Larsson yttrade, vill jag icke fästa mig vid, ty det kunde icke vara allvarligt menadt. Jag vill blott fråga honom, hvarföre, då lagstiftningen icke tillåter, att ostron, som i diameter eller bredd icke hålla $1\frac{1}{2}$ decimaltum få fångas, det skall vara så orimligt att höja detta mått, då sådant visat sig vara af behovet påkalladt.

Herr Ljungren sade, att fiskeribefolkningen icke förstod sig på att anlägga ostronbankar. Jag skall då anhålla att få med ett exempel visa, huru lärda män i det afseendet gå till väga. Det var en fiskerientendent, som skulle bilda ostronbankar vid bohuslänska kusten. Han köpte för sådant ändamål ostronyngel från främmande orter och lät först rensopa de bankar, der anläggningen skulle ske. Härpå offrades ofantliga penningesummor. Sedan köpte han risknippor, band ihop dem och lät sänka dem med vidfästade stenar. Men storm och våg ryckte inom kort knipporna lösa från sina fästen. De flöto i land och användes af befolkningen till bränsle. Icke desto mindre blef befolkningen beskyld för att hafva stulit dessa risknippor. Då har fiskeribefolkningen på vissa ställen i norra Bohuslän ett mera praktiskt sätt att gå tillväga. De kasta ut på bankarne så kallade tegelskrot, hvarpå ostronynglet benäget fäster sig och bilda deraf praktiga ostronbankar.

Nu förhåller det sig emellertid så, att strandegare, som vill skydda ostron- och hummerfisket utanför sin strand, icke kan göra det längre än inom 100 famnar från det ställe vid stranden, der stadigt djup af en famn vidtager. Strandegarne skulle kunna ingå föreningar till dessa fiskens skyddande och dervid träffa öfverenskommelser om de dimensioner, som icke borde fångas. Men sådant tjenar till ingenting, emedan sjelfva Liss Olof Larsson icke kunde förnekas att liksom hvarje annan rikets innebyggare idka fiske i öppna hafvet och att sålunda, straxt utanför strandegares grund, fånga den hummer, som dit ämnade sig.

Såsom jag började mitt anförande, vill jag äfven sluta detsamma. Jag instämmer med Herr prosten Lyth. Och ehuru Utskottet icke i allo gått mina önsknningar till mötes, är jag likväl Utskottet tacksam för att det lyssnat till saken och i någon mån sökt gå en fattig kustbefolknings önsknningar till mötes. Jag hoppas Riksdagen skall göra detsamma och anhåller att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr J. Andersson i Knarrevik förenade sig med Herr Lind.

*Om ändring
i 23 §
Fiskeristadgan.
(Forts.)*

Om ändring i
23 § Fiskeri-
stadgan.
(Forts.)

Herr Sigge Ljunggren: Jag ber att endast få yttra några ord. Utskottets ordförande påstod, att det icke vore med verkliga förhållandet öfverensstämmande att föreliggande skrifvelseförslag skulle gå i motsatt riktning mot hvad som uttalades i en vid 1878 års riksdag aflåten skrifvelse. I sistnämnde skrifvelse säges: »Inom Riksdagen har framställning blifvit gjord angående behöfvet af ändringar i nu gällande fiskeristadga, dervid hufvudsakligen anförts, dels att bestämmelserna i nämnda stadga icke i alla hänseenden egde den tydlighet, som vore önskvärd, samt i afseende å såväl ortförhållanden som fiskslag vore af alltför generel beskaffenhet, dels ock att stadgans föreskrifter i allmänhet kunde anses vara af väl prohibitiv natur».

Jag öfverlemnar nu till Kammaren sjelf att bedöma, huruvida det var jag eller Utskottets ordförande, som hade orätt.

Herr Lasse Jönsson: Jag kan icke taga denna sak så lättvindigt, som tvenne föregående talare göra, då de vilja undanskjuta den till en obestämd framtid och under sken af att saken skulle utredas, få den helt enkelt glömd. Jag tror den är af den beskaffenhet att vi böra nu understödja den. Jag har dessutom, i den ort jag representerar, sett ganska stora missförhållanden uppkomma genom på vetenskapliga uppgifter utfärdade Kongl. kungörelser angående fiskets bedrivande, då de skola praktiskt tillämpas, ty ännu hafva, enligt min tanke, icke teorien och vetenskapen kommit så långt i sådana förhållanden, att den praktiska erfarenheten kan föraktas; tvärtom har vid åtskilliga tillfällen erfarenheten stått på den fastaste grunden, hvarföre jag anser den af Friherre Cederström förordade utredningen vara alldeles obehöflig.

Här har nu af kustbefolkningen inom den ort, motionärerna representera, uttalats önskningsar om en underdånig hemställan från Riksdagens sida hos Kongl. Maj:t om åtgärder till ifrågavarande fiskes skydd, hvilka önskningsar äro grundade på sådana praktiska skäl, att de borde tillvinna sig all möjlig uppmärksamhet och framgång, i fall man eljest vill taga skäl och icke, som man säger, sätta sig på sina höga hästar och förakta sådana billiga önskningsar. Vill man deremot för lösningen af den nu framställda frågan tillsätta en komité, så hemställer jag hvad följderna deraf skulle blifva? Jo, denna utredning skulle draga oändligt lång tid. Först skulle nemligen Kongl. Maj:t förordna om en revision eller komité eller hvad det nu må kallas, hvilken möjligen skulle på ort och ställe anställa en hop experimenter och ådraga staten dryga kostnader; sedan denna komité yttrat sig, samt vetenskapsmäns utlåtanden i anledning deraf blifvit infordrade, så kommer saken att hos dessa senare hvilat i årtal, innan de komma till visshet om det beslut, som bör fattas. Jag anser deremot att motionärens yttrande äfvensom de uttalanden, som egt rum från ortbefolkningarna, måste med den sakkännedom, som står dem till buds, enligt min tanke vara lika mycket värda, som herrar vetenskapsmäns yttranden. Det naturligaste synes också vara det, att just denna befolkning bör få hafva något att säga i frågor, sådana som dessa. Lika naturligt är det ock att något tumtal, på sätt ifrågasatt blifvit, måste vara bestämdt, ty om fångst, försäljning eller köp af ostron och hum-

mer vore fria, så skulle detta lända till förderf för fiskerinäringen; ynglet skulle då blifva förderfvadt och dessa matnyttiga fiskar sålunda totalt försvinna.

En talare på stockholmslänsbänken har sagt, att en stor ostrakau finnas i ett litet skal och tvärtom. Må vara att undantagsvis så är, i regeln är dock så ej förhållandet.

Dessa fiskarter äro icke kosmopolitiska och kunna således icke komma andra länder till godo; men om bestämmelser meddelades, att fångst af ostron och hummer skall inställas, till dess dessa blifvit matnyttiga, så skulle detta lända såväl fiskeribefolkningen som hela landet till nytta.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: Då jag varit ledamot af det Tillfälliga Utskott, som förehåft denna fråga till behandling, så har jag gjort mig det besväret att taga reda på tumtalet å den hummer, som i allmänhet hålles tillgänglig i handeln, och jag kan på grund af hvad jag inhemtat, försäkra Herrarne, att denna hummer stundom är af så obetydlig storlek, att den icke ens är större än kräftor. Ja, jag köpte häromdagen hummer af endast $4\frac{1}{2}$ tums längd. Man kan således, enligt min åsigt, tryggt ingå till Kongl. Maj:t med begäran om att få det ifrågasatta tumtalet fastställt såsom det minsta måttet för fångst eller försäljning af hummer, äfvensom af ostron. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rosenqvist: Då jag, såsom boende i närheten af vestkusten, varit i tillfälle att bedöma, att hvad undertecknarne af den till motionären angående detta ämne aflåtna skrifvelse anført, är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, och då jag anser dessa personer, som ju alla kunna betraktas såsom män af facket, bäst böra förstå att bedöma hvad som är nyttigt att iakttaga för ostron- eller hummerfiskets befrämjande, samt jag för min del icke heller kan finna, att den föreslagna förändringen skulle lända till allmän skada, så yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber att få göra ett litet tillägg till hvad jag yttrade förra gången. Jag vill nemligen till motionärens och Utskottets behjertande hemställa, huruvida icke, derest Riksdagen nödvändigt skall skriva till Kongl. Maj:t rörande detta ämne, det vore klokare att i skrifvelsen icke intaga något om den storlek ostronen och hummern böra hafva, för att lagligen få fångas, säljas eller köpas. Jag tror att en bestämmelse härom skulle vara motbjudande för Första Kammarne, som i sådant fall måhända skall motsätta sig hela skrifvelseförslaget; och det kan väl icke vara öfverensstämmande med motionärens och Utskottets önskan.

Dessutom skulle en bestämmelse i det af Utskottet föreslagna syfte förorsaka den ostron- och hummerkonsumerande allmänheten obehaget att, för att kunna få intaga dessa födoämnen, förutom knif och gaffel, förse sig med tumstock.

Om ändring i
23 § Fiskeristadgan.
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Det gör mig verkligen ondt, att Herr Liss Olof Larsson söker förlöjliga denna sak; ty den är af allvarsam natur. Det har väl aldrig varit meningen, att den, som äter ostron eller hummer, skall vara försedd med tumstock för att utröna djurens storlek, utan det tillkommer väl fiskaren eller de som vaka öfver förordningens efterlefnad, att se till, att de icke äro undermåliga.

Hvad beträffar samme talares yttrande, då han förra gången hade ordet, att man icke skulle besluta en skrivelse om något, som icke alla inom Kammaren förstode att bedöma, vill jag erinra derom, att om vi strängt följde denna regel, så skulle icke någon skrivelse komma att från Riksdagen aflåtas.

Den ärade talarens fruktan för att förslaget, sådant det nu föreligger, skulle vara motbjudande för Första Kammaren, vill jag afvisa med den förklaringen, att det är oss ovärdigt att tala om fruktan för att misshaga Medkammaren. Något sådant skola vi icke tala om, utan låtom oss helt enkelt göra hvad vi anse vara rätt och billigt, hvarefter Första Kammaren må handla efter sitt godtfinnande.

Grefve Björnstjerna: I likhet med den siste talaren, blef jag förundrad öfver, att talaren på dalabänken sökte förlöjliga denna sak. Den lämpar sig ingalunda dertill. De föreslagna bestämmelserna angående den storlek, *under* hvilken ostron och hummer icke få fångas, har ganska goda skäl för sig. Särskildt hvad *hummern* beträffar, är ju den föreslagna storleken derå densamma, under hvilken ingen hummer får i England torgföras, och detta måste vara af vigt, då, såsom vi veta, befolkningen på vår vestkust säljer största delen af sin hummerfångst på England. Genom denna bestämmelse skulle således förekommas att, såsom hittills skett, en del af den till England öfverförda hummern blir, såsom varande undermålig, kasserad. Äfven för oss kan det vara bra att få god vara och icke, såsom nu, ofta få nöja oss med en sämre. Allt talar således för saken. Jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Äfven jag yrkar bifall till Utskottets förslag. Jag tror icke, att Herr Liss Olof Larssons qvicka invändning här var så lämplig. Han behöfver ju blott erinra sig, att i fiskeristadgan finnas redan enahanda bestämmelser som de af Utskottet i afseende å storleken föreslagna. Det heter ju i de af länsstyrelserna fastställda fiskeristadgar i fråga om fiskredskap för fångande af t. ex. lax och andra fiskarter, att vadarne eller näten icke få vara finare, än att de hafva minst det och det afståndet mellan knutarne o. s. v. Således har man ju redan i lag stadgadt ett visst mått för fångst af olika fiskslag.

Jag tycker, att Kammaren lugnt kan biträda förslaget, och jag yrkar bifall dertill.

Herr Sigge Ljunggren: Då jag icke från något håll fått understöd uti mitt yrkande om rent afslag, ber jag att härmedelst få återtaga detta yrkande och, då Kammaren tyckes nödvändigt vilja

skrifva i detta ämne, förena mig om den af Herr Liss Olof Larsson föreslagna skrifvelsen.

Om ändring i
23 § Fiskeri-
stadga.
(Forts.)

Herr A. Larsson i Flicksäter: Jag ber att få instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Hvad beträffar det i skrifvelseförslaget utsatta tumtalet, så tror jag man icke kan hafva skäl att deremot göra någon anmärkning, då ju i fiskeristadgan redan förefinnas likartade bestämmelser.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden som förekommit, biföll Kammarén Utskottets hemställan; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 9.

Föredrogos och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser, nemligen:

af *Lag-Utskottet*:

N:o 19, om ändring i 67 § Konkurslagen; och

N:o 20, om förändrad lydelse af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

samt af *Stats-Utskottet*:

N:o 21, i anledning af väckta förslag om anvisande af nationalbelöningar åt deltagarne i den med ångaren »Vega» fullbordade kringseglingen af Asien.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammaréns ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.